HRVATSKE NARODNE

PJESME I PRIPOVIEDKE

IZ BOSNE.

SAKUPIO I NA SVIET IZDAO

KAMILO BLAGAJIĆ.

U ZAGREBU.
U komisionalnoj nakladi akademijske knjižare Lav. Hartmana
(Kugli i Deutsch).

TISAK DIONIČKE TISKARE.
1886.

Oj Bosno slavna, iz groba se vini,
Pa nek te grije krasnu danak boži.
Po tvomu raju procvala sloboda
Na slavu, sreću hrvatskoga roda!

AUGUST ŠENOA.

VRLOMU PRIJATELJU

GOSPODINU

VILIMU REINERU

GRADJANINU KR. I SLOB. GRADA KARLOVCA, VELE-ZASLUŽNOMU PREDSJEDNIKU PRVOGA HRV. PJEV. DRUŽTVA „ZORE"

POSVEĆUJE OVO DIELCE

IZDAVAČ.

Predgovor.

Nudjam Ti, mili čitatelju, ovu knjižicu narodnjega blaga našega, tom željom, da i tebe — možebit nešta odtudjena — privuku k svetom očinom ognjištu, e da taj svoj narod proučiš i spoznaš, te se u svojoj rieči i svom činu, svojoj pjesmi i pripoviedki osloniš na njega, pa ne tražiš kruva nad pogačom, nit uzora nad uzorom roda svoga.

Pregorko opažamo u našoj knjizi nehaj za plemeniti naš narod i krasna njegova tradiciona predanja, te moramo odista zavidnim očima gledati braću Srbe, gdje ne umornim silama sabiru narodnje blago i pronose mu glas svietom.

Upravo uzor radnici na tom svetom polju, veliki Srbi: Karadžić, Vrčević i dr. obodriše me svojim primjerom, te se i ja toga — a ma i dosta

tegotnoga — posla latih. Moram kazati, da sam u ono kratko vremena, što sam sabirao, pribrao podosta blaga, sa svijuh strana krasne naše domovine. — U ovu knjigu sakupih, što sam mogao za svoga preko šestmjesečnoga boravka u Bosni pribrati, a bude li napredka i zgode, iznieti ću i ostalo na vidjelo.

Nije sve u ovoj knjizi prebrani biser; ima možebit i mulja, ali kako je da je, naše je, pa nam je drago. Naći će mili čitatelj, ili još milija čitateljica med cviećem i možebit po koju koprivicu, te će joj zažariti ruke ili što je vjerojatnije — lice (ko što reče neumrli junak Krsto Frankopan), to neka ne odbaci knjigu, no pomisli da je „junački narod, junačka šala“, ne smierajuća razdražiti živce izmoždenih gradskih „bon-vivanta“, no veselo družtvo šalom pecnuti.

U okolici, gdje sam ove pjesme pokupio prevladjuje ikavsko nariečje, nu po gdjegdje iekavskim pomiešano, pa odatle nekoje ne došljednosti u samom pravopisu. U samim gjesmama naći je više iekavštine, no u pripoviedkama, a to s toga, što jim u pjevanju raztegnuti *ie* ljepši glasi, no *i;* pa pa tako meću kadkad u pjesmi *ie*, gdje ga u go-

voru ne meću, tako n p. pjevaju: mielo moje; — moje mielovanje itd. mjesto milo, milovanje. Da ne bude pomutnje pisao sam u tim slučajevima onako, kako govore.

Što se tiče moga popisivanja, to sam radio, koliko sam ikad mogao zdušno i savjestno. Imade i pripoviedaka, koje sam stenografički od rieči do rieči popisao, ne pridometnuv nit ne odmetnuv ma jedne riečice. Tako će čitatelj uviditi, da kraj svega truda nisam mogao ine — stenografički nepopisane pripoviedke — prama narodnom slogu doćerati, kako bi valjalo i kako veliki uzori moji činiše. S toga molim znane naše narodnoga jezika, da mi ne zlobe i da nadjene grieške pripišu samo momu neznanju i preveliku uplivu tudjih jezika i književnosti, kojih se preko noći i kraj najbolje volje, te najvećega truda nije moći otresti.

Na koncu mi je pripomenuti, da sam veliku većinu pjesama, a upravo sve pripoviedke od muhamedovaca čuo, te će time za sjegurno i čitatelje u veće osvojiti. Pjevači i pripovjedači, od kojih sam popisao bijahu li muhamedovci i katolici, a nazivaju svoj jezik „*hrvatski*“ ili „*bosanski*“, pa

tomu, te nikomu i ničemu drugomu za volju, okrstih ove pjesme i pripoviedke „hrvatskima“.

Pri sakupljanju i izdavanju ovoga dielca, nije me vodila ina ponuka, no da se bar tako iole odužim milom svom narodu, te možebit još koga osvojim, da mu srcu priraste krasna hrvatska narodna knjiga. Ako sam ovim dielcem išta doprinieo k poznavanju našega naroda u Bosni, ako sam ikoga podbodrio da i on ne pušta ginuti toliko blago narodnje, — van u koliko mu sile dopuštaju, da ga bere i spasava od propasti, — ono sam polučio svoj cielj i zaradio najmiliju plaću.

U Zagrebu, koncem lipnja 1886.

K. B.

Sadržaj,

od koga sam što čuo i gdje je što.

Pjesme.

Pripoviedke.

Strana.

PJESME.

I.

Jesam li ti govorila, dragi:
Ne pij vina, ne puši duhana,
Ne ašikuj, ne veži sevdaha?
Od sevdaha goreg jada nema,
Ni žalosti od ašikovanja:
Na žalost*) će i komšija doći,
A za jade niko i ne znade,
Dolič boga i srdašca moga.

II.

A sinoć sam dolazio
Pod tvoj pendžer i stajao,
Svilen jaglak izgubio.
Ako si ga, draga, našla,
Operi ga, pošlji mi ga.
Draga dragom odgovara:
„Nit ga mogu ja oprati,
Nit ga mogu ti poslati:
Ranfli safun poskupio,
Bistra voda zamračila,

*) Kad tko umre, idu komšije i prijatelji rodjakâ mu, k istim na žalost.

Žarko sunce potamnilo."
„Ranfli safun — tvoje ruke,
Bistra voda — tvoje suze,
Žarko sunce — tvoje lišce."

III.

Znaš li draga, kad si moja bila,
Na mom krilu šećer-kahvu pila,
Kahvu pila, kroz plač govorila:
„Bog ubio, ko nas razstavio!"
A ti ode sada za drugoga,
Za drugoga, za jerana moga.

IV.

Molila se Ana materina
Kujundžiji u gornjoj čaršiji:
„Kujundžija, tako ti zanata,
Sakuj meni junaka od zlata;
Nemoj plava, tako ti zanata, —
Srednja boja — prilika je moja."

V.

Na jaliji jedna bašća zelena,
aj aman, aman.
I u bašći jedno vrelo ledeno,
I u vrelu jedna čaša srebrena.
Iz te čaše do tri stručka zalievam:
Djule: katmer i albaber i ruže.

Da je meni tri katmera trgati,
I da mi je tri dilbera ljubiti:
Mustajbega i Murata, Ahmeta:
Mustajbeg je sjajna zvizda danica,
Bez Murata ovi svit je tamnica,
Bez Ahmeta na mom srcu ranica.

VI.

Ja se popeh na najviše višine,
Pa pogledah niz najniže nizine,
Gdi košuta i jelenče planduje,
Mlado momče i djevojče hladuje.

VII.

Što se ono Travnik zamaglio?
Ili grmi, il se zemlja trese,
Il pucaju sa grada topovi?
Niti grmi, nit se zemlja trese,
Nit pucaju sa grada topovi:
Divojka ga okom zapalila,
Crnim okom kroz srćali pendžer.

VIII.

Uztrgoh stručak sa zemlje,
Dadoh ga dragom kraj sebe.
Zakleh ga nebom i zemljom:
„Tako ti neba i zemlje,
Imaš li dražu od mene?“

„Tako mi neba i zemlje,
Imam ih devet i tebe:
Ti si mi, draga, najdraža,
Al ću se proći i tebe.“

IX.

Junak putom putuje,
Tužnim glasom tuguje.
Pitale ga tičice
Iz zelene gorice,
„Što je tebi mlad junak,
Što ti putom putuješ,
Tužnim glasom tuguješ?“
„Prodjte me se tičice,
Iz zelene gorice;
Kud sam pošo nek idem:
Draga mi se udala,
A pod mojim prstenom.“

X.

Mila neno, nut u mene jada:
Drag me gleda, a majka me neda.
Podaj majko, — otić ću ti sama,
Ostavit ću otvorena vrata,
Nek ti je pri jadu i zijana.

XI.

Vidiš diko tu zelenu travu:
Tako ćeš se i ti zeleniti,

Kad ja stanem drugoga ljubiti.
Ti ćeš stati, pa ćeš uzdisati,
Pa ćeš reći: to je moje bilo,
Moje bilo i mene ljubilo.

XII.

Smejice*) trnova
O vodice studena,
Da ja u te utonem,
Bil' ko mene žalio
I iz vode vadio?
Bi moj babo, — ne vjero!
„Odkad si se rodila,
Sve si drugog volila:
Tudjeg babu, neg svoga;
Tudju majku, neg svoju;
Tudjeg brata neg svoga;
Tudju seku neg svoju."

XIII.

Zora zori, rosa rosi,
puščaj me draga, da idem".
— Nije zora, van je rosa,
prilezi dragi, rano je. —
„Eno pivci zapivaše,
puščaj me draga, da idem".
— Nisu pivci, van su krivci,
prilezi dragi, rano je. —

*) dim. od medja = meja.

„Turci viču sa džamije,
puščaj me draga, da idem.“
— Nisu Turci, van su vuci,
prilezi dragi, rano je. —
„Tata lupa na vratima,
puščaj me draga, da idem.“
— Nije tata, van je Kata,
prilezi dragi, rano je. —

XIV.

Aj nevene, moj nevene,
Blago onom, ko te bere.
aman, jaraman!
I ja bi te mlada brala,
Al je mlada nemam kada.
Ja se spremam u tudjine,
U tudjine za tudjina:
Tudjeg babu babom zvati,
A svoga ću spominjati.
Tudji babo, dobar budi,
Dok ja svoga zaboravim.

XV.

Šeto sam se gore, dole sokakom,
Od svog vrta, nebil' dragu vidio;
Al mi draga na vratima bijaše.
Ja joj velim: „dobra večer djevojko!“

Ona meni: „dojd' u večer dilbere!"
Ja ne odoh onu večer, već drugu.

XVI.

Pokraj druma zeleni se trava.
Tu mi Fato sa majkom si sjedi.
„Bôna Fato, bili se udala?"
„A bi bome, i muštuluk dala."
„Bôna Fato, vrlo si malena."
„Nisam borme vrlo ni malena."

XVII.

Rasla trava ditelina
daj ruku, daj!
Rasla trava ditelina,
ručicu mi daj daj daj,
curicu mi daj!
Ditelina do kolina
Po njoj pasla dva pauna,
I četvero paunčadi.
Čuvala ih divojčica
U tanenoj košuljici:
Nit je tkata, nit snovata,
Već od zlata saljevata.

XVIII.

Oj divojko, mrka trninice,
Sve ja trnem tebe gledajući,

Ti se po mom dvoru šetajući.
Da mi te je ufatiti kako,
A što bi te poljubio sladko!
„Mlad junače, milo bi ti bilo?“
Što bi tebi, draga dušo, bilo,
Što bi tebe jednoč poljubio?
Nebi usta pri lišcu ostala,
Nebi majka na lišcu poznala.
Ako bi ti i poznala majka?
„Ubit će me, i okarat će me.“
Ak' ubije, bježi mome dvoru,
Moja će te dočekati majka,
Na moje te mjesto posaditi,
U moj će te ćurak zagrnuti,
Šećeriti, šerbe razmutiti.

XIX.

Znaš li dragi, da sam izprošena,
Izprošena i prsten uzela?
Ako mi se ne vjeruješ dragi,
Sutra ću ti izpred dvora proći,
Pod barjakom, pod pula-duvakom,
Sa svatovma, medju djeverovma.
Na dvor ću ti barjak naslonuti,
Iskat ću te, šta u dvoru neimaš:
Rujna vina od sedam godina,
A ašlama prije Jurjev-dana,
A janjeta prije pramaljeta,

A duhana iz novog dućana,
A rakije iz nove čaršije.
Jel' ti žao, žalosna ti majka?

XX.

Što se magla Tašlihanom*) vuče?
alaj goro zelena.
Što li momci ašikuju muče?
cvati ružo rumena.
Koji muče, koji a šićare.
A šićare Ahmet efendija:
Do pô noći u 'ficir kasini,
Od pô noći dragoj na pendžere,
Dok probudi sabah, zora bude.
Dok ustane i sunce ograne:
Ustaj gore razbludnice moja,
Dosta sam te puta probudio,
Medju oči crne poljubio.

XXI.

Ljubav nije šala,
Nego bolest prava:
Ko se š njome igra
U svoj život dira.

XXII.

Zorica se zori, a danica bieli,
A ja moram sutra odlaziti.

*) Ulica u Sarajevu.

Pitati ćeš mlada kojega junaka:
Jeste li vidili moje milo, drago,
Jeste l' ga vidili, jel za njega čuli?
„Nismo ga vidili, već smo za njeg čuli:
Crne su mu oči gavrani izpili,
Bielo mu je lišce sunce izpalilo,
Britka mu je ćorda u zemlju zarasla."

XXIII.

Angjelija vodu lieva,
Nad vodu se nadnijela,
Sama sebi govorila:
Mili bože, liepa ti sam!
Još da su mi crne oči,
Crne oči i obrve,
Tri bi grada primamila;
Iz tri grada, tri bećara
I Ivana momka mlada,
Koji kuje srmal-puca,
I na ruke belenzuke,
I na glavu zlatnu granu.

XXIV.

Još nij' nikog oženio babo,
Što je mene oženio švabo:
Dugom puškom, kratkom bajunetom,
Patrontašom, ne milim pajdašom.

XXV.

Gorom jašu kićeni svatovi,
Gorom jašu, goru razkukaju.
Gorica jim listom govorila:
„Što ste svati, konje razigrali?
Umrla je kićena djevojka.
Svakom svatu po bašćaluk daju,
Maloj dici, po malu maramu,
Sridnjoj dici po sridnju maramu,
A diveru svilenu košulju.“

XXVI.

Jesi l' Djido u Saraj'vo hodio?
A jesi li kara-kalem vidio?
Anake su obrvice u mene.
Jesi l' Djido u roždiju hodio?
A jesi li jezi-ćage vidio?
Anako je bielo lišce u mene.
Jesi l' Djido uz to more hodio?
A jesi li trnjnicu vidio?
Anake su crne oči u mene.

XXVII.

Zaigrala biela vila,
Oko dvora dragog moga.
Zabrinu se dragče moje
Čim će vilu darovati.
„Imam dvore ne harane,

Mogu vilu darovati."
Tu se vila nasmijala
Bolje kolo razigrala.
„Imam brata ne ženjena,
Mogu vilu darovati."
Na to vila i ne gleda,
Bolje kolo razigrava.
„Imam hata ne jahata,
Mogu vilu darovati."
Na to vila i ne gleda,
Bolje kolo razigrava.

XXVIII.

Alajbeg, naše gledanje!
Za malo mi se gledasmo,
Za malo, za dvie godine.
Kad nasta treća godina,
Dušmani gledat ne mogu,
Veće nas dvoje razstaju.
Duša im raja ne vid'la,
Zemlja jim kosti bacala!

XXIX.

Oj mladosti, mladosti,
Ovog svita radosti!
Oj mladosti, kratka si,
Ali zato slatka si.

Kad se mladić oženi,
I ženicu zagrli,
I postane sudjeni,
Umah mladost izgubi.

Žena viče svaki dan
Rumenila, bielila,
Rumenila, bielila,
Za obrve vranila.

XXX.

Nit ja driemam, nit ja spavam,
nit ja san imadem,
Imam dragog na daleku,
za njeg i ne znadem.
Ja mu šaljem sjetno pismo:
„dodji dilbere!“
A on meni odpisuje
tužno žalosno:
„Ne mogu ti, draga, doći,
za tri godine.“
A ja idem u djulbašću,
da se izplačem.
Zamnom ide njeg'va majka,
da me utješi:
Šut', ne plači, ćeri moja,
nisi ludjana:
Imaš konu u mahali
zagledaj se š njim.

„Ako bi se zagledala,
srce ne more.“
A ja sjede u šiltetu
pa suze ronim.

XXXI.

Nit ja driemam, nit ja spavam,
nit ja san imadem,
Već ja sjedim pokraj puta
i suze ronim.
Kogodj dodje, kogodj prodje,
a ja upitam:
Oj putniče i radniče,
vidi l' mi dragče?
A on meni odgovara
tužno žalosno:
„Da sam ti ga i vidio,
neb' ga poznao.“
Ja mu šaljem jedno pismo:
„dodji dilbere!“
A on meni odgovara
tužno žalosno:
„Evo mene moja draga,
za dvi godine.“
Prodje jedna, prodje druga,
nebi dragoga;
A ja ode u djulbašću
istom od jada.

U djulbašći ruža cvate,
ja je ne trgam.
Zamnom ide stara majka,
da me utješi:
„Šut' ne plači ćeri moja,
nisi ludjana,
Imaš konu u mahali,
zagledaj se š njim."
„Ako bi se zagledala
srce ne more."
A ja sjede u šiltetu
pa suze ronim.

XXXII.

Ne čudim se mraku ni oblaku,
Ni Vrbasu, što se često muti,
Ni Travniku, što je u dolini,
Ni Vakufu, što je u ravnini,
Niti Pruscu, što je pri planini,
Već svom dragom, što se na me ljuti.
Da je zašto, nebi ni žalila:
Što sam drugog okom pogledala,
I što sam mu vezen jagluk dala.
Ako sam ga okom pogledala,
Nisam njega srcem sevdisala,
Sevdisala, ni begenisala;
Ako sam mu vezen jagluk dala,

I njemu sam bolji ostavila,
Na kojem je drvo bademovo,
I na njemu triest i tri grane.
Sve su grane od suhoga zlata.

XXXIII.

Za onom gorom zelenom
I za najvišom planinom,
Bijelo cvieće i mavi.
Vrani se konji igrali,
Konji se putu nadali,
Po liepu Anu djevojku.
Al Ana sjedi, ter plače.
Tiši je mlada nevjesta:
„Ne plači, Ana, ne plači,
I ja sam mlada plakala,
Ali se nisam kajala:
Sedam sam kćera majčica,
I sedam gazda punica,
Svoj sam ti prsten natakla,
Zlatan ti kavad obukla.“

XXXIV.

Delal viče po Hercegovini:
„Ko j' u koga noćas na konaku,
Nek ne ide rano sa konaka:
Utekla je pašina robinja
I odniela pô pašina blaga,

Pô pašina, pola ćehajina,
I odvela hata iz podruma
I na njemu vrata od dukata,
I odniela sahat iz njedara,
I odvela Muju haznadara,
I odniela čedo iz bešike."
Sustigli je pašini nizani,
Pa je mladu naopako vežu,
Pa je vode paši u avate.
Njojzi paša tiho progovara:
„Što odnese pola moga blaga,
Pola moga, pola ćehajina?
Što odvede hata iz podruma,
I na njemu vrata od dukata?"
— Blago nosim, nek imam što trošit,
Djoga vodim, da se ne umorim,
Sahat nosim, da se ne odosnim,
Muju vodim da sama ne hodim,
Čedo nosim, da se razgovorim.

XXXV.

Zaveze mi se Jovan-beg
U šajku ladju niz more,
Sa svojom ljubom Marijom.
Kada su bili sred mora,
Stade se more ljuljati,
A šajka ladja tonuti.
Jovan-beg ljubi govori:
„Oj moja ljubo Marijo,

Kaži mi mîsli, što misliš.
Misliš li ljubit Gjurgjiju?“
„Mani se sladki Jovan-beg,
Kako ću ljubit Gjurgjiju,
Hem mi je sluga, hem djever. —
Mani se sladki Jovane!“ —

XXXVI.

Razboli se tatice, razboli se mamice,*)
Razboli se zlato Djulbehara:
„Ja bolujem, ja ću ti umrieti.
Ukopaj me u Bambića bašću.
Pronesi me izpred Tašlihana,
Nakiti me mojim ruhom tankim,
Nek me vide tašlihanske frajle.
Moje ruho mojim drugaricam,
Bielu ružu podaj mi za dušu,
A crvenu podaj mi švaleru.

XXXVII.

Dragi dragoj pod pendžere dodje,
Dragi dragu po imenu viče:
„Hodi draga, da ti sanak kažem,
Moreš li ga tabir učiniti?“
„Kazuj dragi, ja ću tabiriti.“
„Pala krupa ama preko puta;
Mutna voda i tamo i amo;
Pukla puška ama iza pasa;

*) „Tatice“ i „mamice“ je samo pripjev.

Izpô sahat ama iz nidara."
— „Što je krupa pala preko puta,
To je naše iz mala gledanje;
Mutna voda i tamo i amo,
To j' od suza i mojih i tvojih;
Što je pukla puška iza pasa,
To ćeš dragi brzo haber čuti;
Što je sahat pao iz nidara,
To ja, dragi, odoh za drugoga."

XXXVIII.

Majka Muja po kahvama traži,
Po kahvama i po mehanama,
Najde Muju u novoj mehani.
Mujo joj se za jerane krije.
Progovara ostarjela majka:
„Ustaj, Mujo, žalosna ti majka,
Štogod steče djevojkama dade."
„Što sam dao, ostarjela majko?"
„Litru zlata — hiljadu dukata."

XXXIX.

Ferman dodje uprav iz Stambula,
Iz Saraja biela buruntija,
Da se pišu redom janjičari,
Janjičari, mladi travničani.
Pokupiše redom janjičare,
Janjičare, mlade travničane.

Abanije s glava odmotaše,
A fesove na se obukoše;
Duge ćurke s' sebe poskidaše,
Kabanice na se zagrnuše.
Koga mole, koga silom gone.
Silom gone siroticu Muju.
Kad su bili niz Šumeće*) ravno,
'vako oni dobro zapjevaše:
Naše majke, vi nas ne plačite,
Naše seke, vi nas ne žalite,
Naše, drage, vi nas ne čekajte, —
Ne čekajte, već se razudajte;
Mi ćemo se dolje oženiti
Crnom zemljom i zelenom travom.

XL.

Po polju ruža procvala,
Samo jedna staza ostala,
Kuda moj dragi prolazi,
Pa i dobra konja provodi.
Gleda ga draga s pendžera,
Gledajuć mu „srce“ govori:
„Dodji mi dragi na pendžer,
Da ti kažem svoje jadove.
Uvedi djogu u bašću,
Pa ga sveži ruži za granu.

---

*) Izvor pod travničkim gradom; — dvadesetak koraka od izvora ćera nekoliko mlinova i utiče u Lašvu.

Uzpni se, dragi, na pendžer,
Da ti kažem svoje jadove:
Sada mene majka udaje;
Dušica se s tielom razstaje."
Stade se zora svićati,
Stade dragi djogu spremati.
S pendžera mu draga govori:
„Zar i ti, dragi, polaziš,
A i mene mladu ostavljaš,
Pod ovakim dragim bremenom,
Djevojačkim, srce, imenom?"
A dragi joj, „dušo", govori:
„Počekaj me noći pô noći,
Doći ću te, srce, voditi."

XLI.

Mujo majku po djulbašći voda,
Po djulbašći, po zelenoj travi.
Pa je vodi mrkoj trninici:
„Nuto majko, mrke trninice,
Onake su oči u djevojke,
U djevojke, a u moje drage."
„Neka, sine, sudjena ti bila!"
„I ti, majko, puno živa bila!"
Pa je vodi bijelu zambaku:
„Nuto majko, bijela zambaka,
Ovako je lice u djevojke,
U djevojke, a u moje drage."

„Neka, sine, sudjena ti bila!“
„I ti, majko, puno živa bila!“
Pa je vodi rumenoj ružici:
„Nuto, majko, rumene ružice,
Ovako je lišce u djevojke,
U djevojke, a u moje drage.“
„Neka, sine, sudjena ti bila!“
„I ti, majko, puno živa bila!“
Pa je vodi vinovoj lozici:
„Nuto, majko, vinove lozice,
Ovake su kose u djevojke,
U djevojke, a u moje drage.“
„Neka sine, sudjena ti bila!“
„I ti, majko, puno živa bila!“

XLII.

Oči moje, veselo gledajte,
U staru se diku ne uzdajte;
Sad se meni nova dika javlja,
Nova javlja, stara zaboravlja.
Stare dike zaboravit neću,
Dok mi smrtnu ne užegu svieću,
Dok dijaci ne podju s ćiraci,
I popovi sa zlatnim' krstovi.“

XLIII.

Da mi bog da saba'zorske vjetrove,
aj aman, aman,

Da poberem po djulbašći djulove.
U toj bašći sitna trava zelena,
Tuj mi sjedi šahin Meva gospoja
I podvlači ćaben-surmu pod oči.
Ona misli, da to niko ne vidi,
Al to vidi mlad mujezin s munare.
On ne umi na munari učiti,
Već on poče na munari pjevati:
„O boga ti, šahin Meva gospoja,
Oj boga ti i te tvoje obrve,
Moju su mi pamet svu zanijele!“

XLIV.

Razboli se zlato na majčinu krilu.
Pitala je majka: „Što je tebi Maro?“
„Prodji me se, majko, ja ću umrijeti,
Od zla bola, majko, od srdašca svoga.
Zovide mi, majko, do devet popova
I deseto, râno, mlado, neženjeno.
Čitajte mi, majko, do devet ’vangjelja,
I deseto, majko, na avlinskim vratim.“
Ne mogla je, râno, pregoriti majka,
Pregoriti majka, u groblje kopati,
Već je kopa majka u zelenu bašću,
U zelenu bašću, pod žutu narandžu.
Svako ju je jutro rano oblazila.
Jedno jutro rano majka uranila:
„Jeli tebi, Maro, crna zemlja težka?“
„Nije meni, majko, crna zemlja težka,
Već su meni težke mog dragoga kletve.“

XLV.

Što s' Morava zamutila?
Ili Pašić konja poji,
Il carević vojsku vodi?
Niti Pašić konja poji,
Nit carević vojsku vodi,
Već plivaju dvie Moravke,
Dvie Moravke, obe seke:
Mandalina i Kalina.
Mandalina preplivala,
A Kalina utonula.
Mrtva glava progovara:
„Mandalino, seko moja,
Nemoj kazat miloj majci,
Da sam, mlada, utonula,
Véć da sam se ja udala:
Sitni pisak — svi svatovi,
A ribice — jetrvice,
Sitne vrbe — zaovice,
Jablan drvo — svekar babo,
A Morava — dragče moje.“

XLVI.

Ja uzjaha debela dorata,
Pa okrenu uz goru zelenu.
Ja uz goru, a sunce za goru,

Ja na goru, a sunce pod goru,
Ja pod jelu a sunce za jelu,
A pod jelom djevojčica spava:
Pod glavom joj snopak diteline,
U njedrima dva siva sokola. —
Svezah konja za tanku jeliku,
Metnuh curu na bijelu ruku.
Malo trenuh, al se brzo prenuh:
Niti konja za tankom jelikom,
Nit djevojke na bijeloj ruci.
Tjerah traga, do Novog Pazara.
U Pazaru stigoh svoju dragu,
Gdje prodaje konja i sokola:
Konja daje za dobra junaka,
A sokola za oči junačke.
Meni moja draga progovara:
„Čuješ diko, — ne prilipljuj za me,
Nije moje bielo lice za te.“

XLVII.

Telal viče od jutra do mraka:
Ko j' u koga noćas na konaku,
Nek ne ide rano sa konaka:
Osman paše u konaku nema,
Ostala mu pašinica mlada.
Nju mu ljubi stambulska parada.
Ne ljubi je što je pašinica,
Već je ljubi, što je kučka liepa.

Progovara pašinica mlada:
„Boga vama, stambulska parada,
Evo vama šest tovara blaga,
Tri brojena, a tri ne brojena.
Nemojte mi obljubiti lišce,
Evo vama šest tovara blaga.“
Progovara stambulska parada:
„Boga tebi, pašinice mlada,
Mi imamo i saviše blaga,
Al neimamo lišca bijeloga.“
Telal viče od jutra do mraka,
Ko j' u koga noćas na konaku,
Nek ne ide rano sa konaka:
Milkovića u konaku neima,
Ostala mu tanena latinka.
Nju mu ljubi stambulska redifa.
Ne ljubi je, što je kučka liepa,
Već je ljubi, što je Milkovićka.
Progovara tanena latinka:
„Boga vama, stambulska redifa,
Evo vama šest tovara blaga,
Tri brojena, a tri ne brojena.
Nemojte mi obljubiti lišce,
Evo vama šest tovara blaga.“
Progovara stambulska redifa:
„Boga tebi, tanena latinka,
Mi imamo i saviše blaga,
Al neimamo lišca bijeloga.“

XLVIII.

Blago suncu i mjesecu,
Jer se mjesec često mladi.
Ja se mlada većma starim
Od zuluma svekrvina.
Svekrva me iztirala,
U komšiluk pritirala.
U komšije kolo igra
I ja prispih u to kolo,
Pa s' u kolo ufatila
I u kolu zapjevala.
Al eto ti zaovice:
„Ajde kući nevjestice,
Naša majka sad umire.“
Ja se tomu ne vjerovah.
Al eto ti mog divera:
„Ajde kući nevjestice,
Naša majka sad umire.“
Ja se ni tom nevjerovah,
Al eto ti svekra babe:
„Ajde kući, ćeri moja,
Nesrećnica sad umrla.“
Ja se tomu povjerovah.
Ja govorim nosiocim:
„Nosioci, braćo moja,
Ne dižte je više sebe,
Da je vjetar ne odnese,
Da je plotu ne donese,

Da se kroz plot ne provuče,
Da se kući ne dovuče,
Da mi djece ne potuče.“

XLIX.

Tri ptičice pripjevale,
Jedna ne pjeva.
Pitale je drugarice.
„Što ti ne pjevaš?“
Prodjte me se, drugarice,
Kazat ću vam ja:
Mene majka jednu ima,
Da me i neima!
Pa je mene starom dala,
Da joj tugujem.
Da je mene mladu dala,
Da joj carujem!
Kad ja podjem, da s' umijem,
Meni star neda:
„Neidi Anko, neidi dušo,
Vidit će te mlad.“
Kad ja podjem u djulbašću,
Meni star neda:
„Neidi Anko, neidi dušo,
Ljubit će te mlad.“
Kad ja podjem u rod majci,
Meni star neda:

„Neidi Anko, neidi dušo,
Odvest će te mlad.“
Kad ja podjem, da s' obućem,
Meni star neda:
„Neidi Anko, neidi dušo,
Ljubit ću te ja.“
Prostrite mu pokraj vatre,
Nek se valjuška;
Svarite mu kotô kaše,
Nek se najede;
Izvadte mu crne oči,
Nek me ne gleda;
Povadte mu biele zube,
Nek me ne grizka;
Odrižte mu biele ruke,
Nek me ne grli;
Odrižte mu biele uši,
Nek me ne sluša.

L.

Zarekoh se, zatekoh se,
hm!
Zarekoh se, zatekoh se,
more bre!
Da ja neću za malena,
Za malena, za tanena.
Pritisla me zla vremena,

I ja podjoh za malena,
Za malena za tanena.
Svi junaci plot preskaču,
Moj se mali pod plot svâli:
Svi junaci vodu gaze,
A moj mali potočiće;
Svi junaci drva nose,
A moj mali šibičice.
Posla malog u mlinicu,
Uprti mu mišinicu.
Nebi malog za tri dana,
I ja podjoh malog tražit,
Al se mali zavalio,
Gdje je koza nogom stala.
Uzeh malog za ručicu,
Pa ga turih pod suknjicu.
Odnesoh ga svome dvoru,
Pa ga metnuh na ognjišće.
Skoči iskra — ožeže ga:
„Ajoj ženo, ožeže me!“
Ja ga sgrabih za skutinu,
Pa ga bacih na putinu.
Odtud ide orletina,
Misli da je mrljetina.
Huja! huja! orletina!
Nije oto mrljetina,
To je moja mužetina!

LI.

Paun pase, trava raste,
Gora zeleni;
I gora se s listom sasta,
A ja neimam s kim.
Imam dragog u mahali,
Van da ko bi š njim!
„Dojdi k meni moj dilbere,
Da u jedno mi.
Kada budeš preko bašće,
Nemoj krišćati;
Kada budeš preko plota,
Nemoj kršiti;
Kada budeš preko kuće,
Nemoj vikati.“
Kad je bio preko bašće,
Malim ne crče;
Kad je bio preko plota,
Sav plot sakrši;
Kad je bio preko kuće,
Stao vikati.
Skoči mačka preko kuće,
Čabar obori;
Čabar leti, lonce tare,
Zlo se počini.
Skoči mati, da zlo vidi,
Nogu prelomi;

Skoči otac, da zlo vidi,
Bradu zapali.
Lezi otac, lezi mati,
Ne digli se vi!
Naša maca lovak lovi,
Čabar obori,
Čabar leti, lonce tare,
Zlo se počini.

LII.*

Pošetao rako,
hadži rumba, rumba.
Rako golokrako,
Rako bededžiko,
Rako kavgadžiko.
„Što si došô rako,
Da mi drva ciepaš?
Da mi vatru ložiš?
Da mi vodu nosiš?
Da kačamak praviš?
Hajde natrag rako!“
„Ja sam došô žabo,
Da mi dadeš žabo,
Svoju ćerku žabo,
Za mog sina žabo.“ —
„U podrum te vodim,

* Ova pjesma se ne pjeva, već ju jedan monotonim glasom govori, a ostali viču pripjev, plešćuć rukama.

Rakiju da piješ,
Ei! hadži rumba!
Izpala mu rublja,
Okrenem ga s tumba.*)

LIII.

Dvoje su se iz malena voljeli,
mila moja, voljeli, uz tarabe voljeli!
I zajedno bielu knjigu učili,
A danas se jedno s drugim razstaje,
Pri razstanku jedno drugom govori:
„S bogom ostaj moja ružo rumena!“
„S bogom pošô, moj ružmarin zeleni!
Kad ti budeš kroz to polje široko,
Tam ćeš naći jednu grudu snijega.
Pa ti metni otu grudu u njedra;
Ota će se gruda sniega stopiti,
A tako će srce moje za tobom.
Kad ti budeš kroz to more duboko,
Tam ćeš naći jednu grudu mermera,
A ti čuvaj otu grudu mermera;
Pa kako je otaj mermer otvrdo,
Tako je i moja vjera za tobom.“

LIV.

Kad Moriće pofataše,
Biele ruke povezaše,

---

*) Nitko ne znade što ove rieči znače. Možebit što po cigansku, jer rieč „kačamak“ rabe u Bosni većinom cigani.

I u grad ih povedoše,
Ufatiše Morić Ibru,
I brata mu Morić Pašu.
U ta doba haber majci:
Pofatali dva Morića,
Dva Morića, dva Pašića. —
Stara majka pitu kuha;
U ruci joj oklagija,
A u drugoj zlatan ibrik.
Kad to čuje stara majka,
Oklagiju prelomila,
Zlatan ibrik pobacila.
Ona leti kroz Šaraće,
Kroz Šaraće i Halaće:
„A boga vam, svi Šaraći,
Svi Šaraći i Halaći,
Vidiste li dva Morića?“
„A boga mi, stara majko,
Vidismo mi dva Morića:
Biele ruke zavezane;
Za njim ide kol-ćehaja.
Kad su bili kroz Latinluk,
Najprid ide Morić Ibro,
Pa za njime bratac Pašo,
Pa za njima kol-ćehaja.
Pa zapiva Morić Ibro:
„Latinluče, širok ti si,
Atmejdanu, bijel ti si,

Lipa Maro, lipa ti si,
A zindanu, mračan ti si!“
Za njim leti stara majka.
Ona leti kol-ćehaji:
„A boga ti, kol-ćehaja,
Poklanjam ti sve Šaraće,
Sve Šaraće i Halaće,
Pusti meni dva Morića!“
„A boga mi stara majko,
Da mi dadeš Sarajevo
Ne pušćam ti dva Morića.“

LV.

Zaduži se Hasan aga, haran bekrija,
U mehani s hababima pijuć rakiju,
Zaduži se trista groša i trista dukat'.
Pa on˙ ide svome dvoru, svome bijelu,
Pa govori svojoj majci, staroj kaduni:
„A boga mi, moja majko, stara kaduno,
Dužan sam ti trista groša i trista dukat.
Da te vodim u čaršiju, da te prodajem,
Da ja uzmem trista groša i trista dukat.“
Tu se desi vjerna ljuba Hasan agina,
Pa govori Hasan agi harnu bekriji:
„A boga ti, Hasan ago, haran bekrijo,
Deder uzmi ti meneka, za ruku bielu,
Pa me vodi u čaršiju, pa me prodaji,
Pa ti uzmi trista groša i trista dukat':

Ljubu 'š steći kadgod hoćeš, — majku nikada."
Posluša ju Hasan aga haran bekrija,
Pa on uze svoju ljubu za ruku bielu,
Pa je vodi u čaršiju, te je prodaje.
Kupuje ju Krzlar ago iz Carigrada:
Za nju daje trista grošâ i trista dukat',
Pa je vodi svome dvoru, svome bijelu.
Kad je bilo po akšamu četir sahata,
Progovara Krzlar ago iz Carigrada:
„A boga ti, vjerna ljubo Hasan agina,
Deder steri ti jatake, da mi spavamo."
Ljuba šuti, okom strila, suzu proliva.
Pitao ju Krzlar ago iz Carigrada:
„Šta je tebi, virna ljubo Hasan agina?
Što ti šutiš, okom strîlaš, suzu prolivaš?
Il ti žališ Hasan age, harna bekrije,
Il ti žališ bielih dvorâ Hasan aginih,
Il ti žališ stare majke Hasan agine?"
„Progovara vjerna ljuba Hasan agina:
„A boga mi, Krzlar ago, iz Carigrada,
Ja ne žalim Hasan age, harna bekrije,
Nit ja žalim bielih dvorâ Hasan aginih,
Nit ja želim stare majke Hasan agine,
Već ja žalim svoga brata, jednog jeditog —
Ime mu je, Krzlar ago, — baš kô i tebi."
Tu se bratac i sestrica lahko poznali.
Poručuje Krzlar ago iz Carigrada,
Poručuje Hasan agi harnu bekriji:

„Hodi amo, Hasan ago, harna bekrijo,
Vodi svoju vjernu ljubu, — moju sestricu,
Poklanjam ti trista grošâ i trista dukat.“

LVI.

Seka brata na večeru zvala:
„Mili brate, ajmo večerati!“
— „Ne mogu ti, seko, večerati,
Ja sam sinoć u mehani bio,
U mehani kavgu zakuvao
I ubio careva sestrića:
Išću moju glavu za njegovu.
Sutra ću ti junak poginuti.
Imaš, seko, do devet sinova,
Podaj jednog, — zamîni mi glavu.“
To se seki najno ne bijaše:
Ona ide svom bijelom dvoru,
Al kod dvora svih devet sinova:
Koji uči, koji knjigu piše,
A najmladji na studenoj stieni
Na desnu se ruku podnimio.
Progovara ostarjela majka:
„Šta je tebi, moj najmladji sine?“
„Vrlo me je zabolila glava!“
„Hajd, odpremi do dva dobra konja,
Pa mi hajdmo daidžinu dvoru,
Jer ti se je dajo oženio.“
On opremi do dva dobra konja,

I odoše daidžinu dvoru.
Kad su bili blizu bilî dvora,
Progovara ponajmladji sine:
„A Boga ti, ostarjela majko,
Kad nam se je dajo oženio,
Niti bubnji biju, nit sviraju.“
Progovara ostarjela majka:
„Bubnji bili, svirale svîrale.“
Kad su bili na avlinska vrata,
U avliji tri hitra dželata.
Jedan veli: ja, harna junaka!
Drugi veli: žalosna mu majka!
Treći mahnu, odsječe mu glavu.
Leteći mu govorila glava:
Bog ubio svakoga junaka,
Koji voli majci neg djevojci!

LVII.

Razboli se sirotica Emo,
Jauklija čizmegjije Muje.
Njoj dolazi Mujo čizmegjija:
„Moja Emo, zar i sad boluješ?
Ti boluješ, a meni su jadi.
Moreš znati, da ćeš preboliti?
Da ti tražim po moru hećime,
A kupujem na dukat mehleme.
Da je kabil, bolovô bi za te,
Da se more i umro bi za te.“

Progovara Emo sirotica:
„Diko moja, čizmegjija Mujo,
Ne muči se, ne traži hećima,
Ne troši se, ne kupuj mehlema;
Kabil nije, da boluješ za me,
Niti moreš, da umiraš za me.
Mogu znati, — neću preboliti:
Vidiš aspa po bijelu vratu,
Kovrgjika iznad belenzuka.
Skin' dolamu, pa lezi uza me,
Čini mi se, lakše bi mi bilo.“
To izusti, pa dušicu pusti.
Otlen ode čizmegjija Mujo,
Te on ide bojadžiji Hasi.
Progovara čizmegjija Mujo:
„Boj mi Haso u mrko haljine,
Jer je Emo svijet prominila.
Nemoj pasa, radi mužkog glasa,
Ni kalpaka porad bašaluka,
Ni jagluka porad divojaka.“
Progovara bojadžija Haso:
„Ne budali, čizmegjija Mujo,
I dosad su jauklije mrle,
Al se nisu haljine bojile.“
Opet kaže čizmegjija Mujo:
„Boj mi Haso u mrko haljine,
Da prispijem Emi na dženazu.“
Mladu Emu greblju donesoše,

Sve gledaju hodže i hadžije,
A gledaju jedan na drugoga,
Ko će Emu u mezar metnuti,
Jer u Eme nikog svoga neima,
Samo jedan čizmegjija Mujo.
Mujo spušća Emu siroticu.
Izpade mu srmom vezen jagluk.
Progovara čizmegjija Mujo:
„Truhni, truhni moj vezen jagluče,
Truhnu ruke, koje su te vezle,
Medna usta, koja su brojila,
Crne oči, koje su gledale.“.

LVIII.

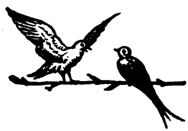
Mujo gleda Zagorkinju Fatu,
Mujo gleda, al mu majka neda.
Hoće majka siroticu Ajku,
Majka hoće, a Mujo je neće.
Kad je bilo večer po akšamu,
Ode Mujo Zagorkinji Fati,
Ode majka Muji u svatove:
Ona njemu Ajku dovodila.
Kad svanulo podranulo sunce,
Eto Muje svome bilu dvoru.
Daleko ga majka ugledala,
Nešto bliže pred njeg izšetala.
Govori mu ostarjela majka:
„Ala Mujo, moj sine jedini,

Ja sam tebi Ajku dovodila,
Hajde, sine, Ajki u gjerdake.“
Neće Mujo Ajki u gjerdake.
Progovara ostarjela majka:
„Ak’ ne ujdeš Ajki u gjerdake
Haram tebi moje sise bile,
Što sam tebe malehna dojila!“
Ujde Mujo Ajki u gjerdake,
Ali stoji Ajka u budžaku
Pokrivena aspurli-duvakom.
Progovara ćelebija Mujo:
„Skini, Ajko, puli duvak s lica,
Da ti vidim tvoje bielo lice.“
Odmah ga je Ajka poslušala,
Ona skide puli duvak s lišca:
Sinu lišce, kano jarko sunce.
Progovara Mujo ćelebija:
„E boga mi, sirotice Ajko,
I lipša si i bolja od Fate:
Volim Fatu, obadva mi svita!“
Pa on sjede na mehke dušeke,
Pa uzima sadefli šargiju:
Sitno kuca, jasno popijeva,
Uza svaku „Fatu“ pripijeva:
„Misliš, Fato, da ja ljubim Ajku?
Ja ne ljubim, ti mi živa bila,
Života mi i moga i tvoga!“
Pa uzima nože okovane.

Progovara ćelebija Mujo:
„Čuješ Ajko, obadva ti svita,
'vako ćeš mi mojoj majci rići:
Nek mi skupi hodže i hadžije,
Nek m' okupa djulsijom vodicom,
A otira rumenom ružicom;
Nek me nose širokim sokakom
Izpred dvora Zagorkinje Fate."
Pa se onda nožem udario,
Kako se je lahko udario,
Na nožu je srce izvadio.
Pade Mujo, žalosna mu majka.
Kad svanulo ogranulô sunce,
Ja videre Mujagine majke,
Ona dodje na Mujina vrata,
Nogom tuče, a viče Mujagu:
„Ustan' Mujo, izadj' iz gjerdeka:
Sinoć kažeš, da nećeš u gjerdek,
Od jutra te baš do sunca neima!"
Skoči Ajka, pa otvori vrata:
Majka jesti u krva gazila,
A gazila, ama do kolina.
Ona pita nevistu Ajkunu:
„A boga ti, nevisto Ajkuno,
Šta je bilo mom sinu Mujagi,
Pa on leži u odaji mrtav?"
„A boga ti, ostarila majko,
Što si mene mladu dovodila,

Kad on voli Zagorkinju Fatu?
Selam ti je Mujo ostavio,
Da ti kupiš hodže i hadžije,
Da ga kupaš djulsijom vodicom,
A otiraš rumenom ružicom;
Nek ga nose širokim sokakom
Izpred dvora Zagorkinje Fate."
To je njega majka poslušala:
Ona kupi hodže i hadžije,
Okupa ga djulsijom vodicom,
A otira rumenom ružicom,
Pa ga nose širokim sokakom
Izpred dvora Zagorkinje Fate.
Daleko ga ugledala Fata,
Ona viče svoju milu majku:
„Hodi vidi Muje ćelebije,
Njega nose hodže i hadžije."
Ona leti u šimšir odaju,
Pa uzima nože sa ćivije,
Pa s' udara po srdašcu svomu.
Mrtva pade Fata u odaji,
A zavika Fatimina majka:
„A boga vam, hodže i hadžije,
Pričekajte i druge dženazi:
Moja Fata svijet prominila."
  Pričekaše hodže i hadžije.
Dva mezara redom izkopali,
Dva mezara, jedan do drugoga.

Kroz mezare ruke promolili,
A u ruke crvene jabuke.
Viš nje sade rumenu ružicu,
A viš Muje, vinovu lozicu:
Savija se loza oko ruže,
Baš kô Mujo oko svoje Fate.

PRIPOVIEDKE.

Zanati.

Omilio bio gospodaru bogu jedan insan. Ovi insan volio svakoga i bio svakomu dobar, pa se zamoli gospodaru bogu, e da bi sve ljude učinio sretne. Bog mu izpuni molitvu i svi ljudi postadoše zengjije. Al eto ti zla medju njiha: jednomu treba simita, nema od koga da kupi; drugomu mesa, — niko neće da prodaje. Hem se rušio krov nad glavom, hem kuća pod insanom, — nema da ko popravi i nanovo namisti.

I opet će se bogu omiljeli insan pomoliti: „Naredi, gospodaru bože opet onako, kako je i prije bilo, jer ti evo kraj sva zengjiluka pogibosmo; kako ti urediš, šućur alah, najbolje je.“ —

To bi milo gospodaru bogu i opet učini kraj zengjiluku, a stvori svake ruke zanata: kalem, kujundžije, čizmedžije, a ma svaki težkom mukom svoj poso obavlja: ko bolji, — ko gori. E, kako je bog naredio, — najbolje je.

Dembeli.

Bila u Carigradu tri dembela. Cio dan su samo ležali na jastuci, jeli, pili i spavali. Jednoč se jedan pope na skemliju, a druga dvojica se čude: „Bre, tolika junačtva ne vidjesmo.“

Porodi se jednoga dana vatra. Jedan od njiha ju prvi vidi, pa veli: „vatra“; drugi ga pogleda pa će reći: „izgorismo“; „šta trošiš rieči“ zievne treći, i ne makoše se, van izgoriše.

Na mrzlo puše.

Bio insan, pa ga sreća nanila na pečenu, a još vruću tikvu. I kako bi gladan, zavali se preko nje, zagrize vruće meso, pa se do zla boga opeče. Pripovidaju, kad je ovi insan kašnje mimo bašće il bostana išo, pa unutra tikvu vidio, da je već kraj plota stao i na nju puhô.

Gdje je najljepše.

Falio ze carigradjan Carigradom: „Take kasabe nema na svitu“. — Ču ga sarajlija, pa će opet: „Jok brate, nema kasabe nad Sarajevom.“ Sad se od nekle pomoli travničan: „Kakovo Sarajevo, jadan ne bio, kakav li Carigrad, kakova li u njimaka kasaba? ama ni plota, da zanj konja privežeš.“

Sit gladnu ne vjeruje.

Kažu, bilo doba, te kad bi sultan umro, pozatvarali bi sve kapije i čekali ko će prvi u grad. Ko bi prvi došo, onoga bi sultana učinili. Tako umre sultan a carigradjani pozatvaraju kapije da čekaju, ko će prvi nadoći. Ne postoji dugo, al eto ti nekake bekrije, golotinje u kasabu. Druge nije, — zakon kaže, — i učiniše ga sultana. Ote godine posvema izdao pamuk, a narod se skupio, da se zamoli sultanu, te ote godine ne bere desetine od pamuka. „E, šta?“ vikne sultan, „biva, ja berem desetinu, bilo vam vunu sijat, a ne pamuk!“

Junačko srce.

Izružila žena muža, a on pribjego u komšiluk i okupio plakati. Slegoše se komšije oko njega: „Što ječiš bolan? — Koja ti je grdna rana?“ A on jecajuć: „Izružila me žena, pa mi ne može junačko srce odoliti.“

Sulejman Peigamber i gavran.

Zapita jednoč Sulejman Peigamber gavrana: „Reci mi istinu gavrane, imade li igdje iko crniji od tebe?“ Na to će gavran: „Imade, i to oni insan, te se priženi k ženi udovici i njezinoj siročadi, — jer svako zlo, odakle bilo, na njega će.“

Zengjija i izmetač.

Pribio se u jednoga zengjije sluga, da mu bez pogodbe izmet čini. Ovi ga zengjija zovne preda se i reče mu: „Evo ti dukat, kupi mi zanj ovna, pa od njega pustekiju, pa od njegova mesa pečen ćevap i opet ovi isti dukat da si mi natrag donio, a ma za druge pare ne kupio. Dajem ti trideset dana vremena, a ne učiniš li to, beli ćeš glavu izgubiti.“

Vidi izmetač da nema šale, pa ode kaharan u sviet. Kad bi petnaesti dan hoda, nanese ga put na jedan mlin. Tu sjedi starac, prosula mu se brada do pojasa i melje mlivo. Zapita ga izmetač bili mogo tude zanoćiti, a starac veli, da nebi u mlinu, van u njega. Tako podju njiha dvojica i za dugo niko ništa ne progovori.

U neke će izmetač: „Ponesi, jà ti mene, jà ja tebe.“ Starac ne reče ništa i podju opet muče. Idu uz stranicu i pate se jer je bila visoka. Onda udju u šumu, a izmetač opet razriši: „Ušli smo dvojica, da izadjemo četvorica.“ Mlinar šuti, ništa ne divani i opet podju dalje. Sad padoše pod kuću na njivu. Opet poče izmetač: „Dobra šenica, čija je?“ A mlinar veli: „moja.“ Onda opet izmetač: „Dobra šenica, lipa šenica, ako nije izjedena.“ Mlinar opet ni crne ni bile, i tako padoše na prag. U mlinara bila cura šašiokasta i ona im izpeče kahvu. Reče joj izmetač: „Dobra kuća, lipa kuća, ali joj je

badža nakrivo.“ A njemu cura: „Ako joj je badža na krivo, dim pravo izlazi.“

Sad side izmetač, da pije kahvu, a mlinar i cura mu udju u kuću. U neke se vrne i reče izmetaču: „Što si me prije pito, nisam ti mogo odgovoriti, van evo sada da ti kažem. Kad mi reče da ponesem jà ja tebe, jà ti mene, to je bilo, jà da ja govorim, jà ti, da ne idemo muče. Što si reko kad smo se patili uz brdo hodeć, da smo ušli dvojica, a da izadjemo četvorica, to je bilo, da usičemo po jedan štap, da se podbačamo i da lašnje izadjemo. Kad smo izašli pod kuću na njivu, ti si reko: „dobra šenica, lipa šenica, ako nije izjedena;“ — na nju nije ni tica pala, jer je zelena, a ja nisam dvizan, da sam ju zelenu unapred izijo.“ Sad se začudi izmetač, kako je mlinar sve pogodio, pa ga zapita, ko mu je to kazo. Mlinar nije mogo obšutiti, te kaže, da mu je to šći kazala. „A molim te zovni mi je,“ veli izmetač „i ja bi je nešto zapitô.“ Mlinar ju zovne i zamoli se je: „Molim te, gospoja, za svoje zdravlje namini, a moju glavu kotariši: Moj aga meni dao ovi dukat, da mu kupim ovna, od njega pustekije i ćevap pečena mesa, a da ovi dukat cio natrag donesem, a ma ne kupivši za druge pare. Ne učinim li tako, — beli ću glavu izgubiti.“

U nje se desilo srce milostivo, pa mu kaže: „Kad me zaklinješ, ja ću ti kazati, ali da me nisi

odao. Uzmi taj dukat, odnesi tome čobanu kod ovaca, pa kupi ovna, koji nije ostrižen i nije jalov; podaj čobanu dukat, dok mu doneseš novce za ovna."

Sad bi veseo izmetač, ode k čobaninu, kupi ovna, dade mu dukat u zalog, dok donese deset groša. Pa je curi donio ovna, a ona ga je ustrojila, od onoga ćevap izpekla, pa onda ga ostrigla, od vune otkala dvie pustekije, jednu je izmetač prodo za dvadeset groša, pa je dao deset čobanu, a deset curi što je radila. Čoban mu vratio dukat, a on uzeo ovna živa i pustekiju i ćevap, odneso sve svome agi i kotariso glavu.

Bekri Mustafa i rodilja.

Ide čaršijom Bekri Mustafa, sve se amo tamo lila, plaho ga mamurluk mori. Tu ulovili prinosi jednu ženu a sviet se slego oko nje i žene priskočile da ju s djetetom razstave. „A šta joj je?" pita je bekri Mustafa. „Eto vidiš, jadan ne bio, da radja, da se smrću bori." — „Eh! nasmije se bekri Mustafa, beli sam mislio, da ju mamurluk mori."

Bekri Mustafa caruje.

Prvašnji carevi i sultani polazili bi na četrdeset dana carstvom putovati, obukavši derviške haljine,

a na carstvo posjednuvši čovjeka, koj bi jim na dlaku sličan bio.

Tako se desilo i jedan sultan tio carstvom putovati, da ne poznan vidi i čuje što sviet misli i čini, te pošalje tražiti čovjeka, koj bi mu sličan bio, da ga na svoju stolicu postavi. Traže careve sluge takova čovjeka, ali ga nigdje ne mogu naći, do li na buništu pijanicu bekri Mustafu, koj je caru na dlaku naličio. Nebi druge, digoše bekri Mustafu, obukoše ga u carske haljine i posjedoše na carsku stolicu, a car se obuče u derviša i ode u sviet.

Kad se bekri Mustafa probudi, obeznani se na pogledu sjaja i ljepote. Sluge, paše, veziri, sve mu se klanja, sve drhće pred njim. Nema druge, vidi da je posto sultan i to bi mu drago mimo svega na svietu. A ma kako je carevao! A ma je umio carevati: jeo, pio i na meku dušeku spavo.

Pa kad se je časti načastio i mrva mamurluk razbio, povuče ga želja malo u čaršiju, da vidi mjesta, kojima je još ko golotinja, kukavi bekri Mustafa mehane oblazio, plotove podbačao i paščad ćerao. Kako smislio i učini. Spusti se sa slugama, pašama i vezirima niz čaršiju. Padoše pred ašćiju, u koga je trista puta gladan i žedan sidio i gledao pune ćase mirisava jela. Tuj se ustavi i vikne ašćiju: „More ašćija, što ti radiš, kad dodje insan bez para k tebika i zatraži ručak?“ „Čestiti care, veli ašćija — valah mu bez para ne dam.“ „Znao

sam to,“ doklopi bekri Mustafa, „de sluge, ne časite objeste ga o tu prvu granu!“

Sluge objese ašćiju, a sultan podje dalje. Nanese ga sreća do mehane, u kojoj je mnogu zoru dočekao kvaseć grlo i igrajuć uz ćemane i šargiju. „Hej, more mehandžijo; kamo de te!“ Dodje mehandžija, dade mu selam a sultan njemu: „Što ti radiš mehandžijo, kad dodje insan bez para i zatraži te pića?“ „Beli mu natočim i bez para, veli mehandžija, — ako nema imati će, — pa neka pije u carskom zdravlju.“ „Znao sam i to, reći će bekri Mustafa, pa izvadi kesu dukata i baci mu je, okrene konje i vrne se u seraj. Sad misli, da je pravicu svietu pokrojio, pa se zadovoljan izvali na dušek i napije, što je podniet mogo i zaspe.

To bi četrdesetoga dana njegova carevanja, i sultan se oti dan s puta vrati. Bekri Mustafu onako pijana opet obuku u njegove stare haljine i odnesu na isto bunište.

Bekri Mustafa pred carem.

Dodijale caru tužbe na bekri Mustafinu pustopašnost i pijančevanje, pa ga zovne k sebi da ga dade pogubiti. To bilo bekri Mustafi plaho mučno, ali ne bilo druge, van pred cara, — makar i glavu tražio.

„Došo i tvom pijanstvu kraj, veli sultan, nit imaš od čega desetinu, a nit harač dati; nit imaš kuće nit kućišta, gdje omrkneš ne osvaneš, nit šta u tebi do rakije i vina, nit šta na tebi do hasure u koju si se zagrnuo; a ma ni to mi nebi bila muka moja, van me onaj moj bies popane, kad dolaze tužbe na te, da si od sramote i napasti svem dunjaluku. Tebi eto života neima i danaske ti još umrieti."

„Čestiti care, veli bekri Mustafa, kako alah i ti naredite, pravo je; — ti si reko, da moram umrieti, — i pravo je, — ali, čestiti care, i menika dopusti, da te se još jednu zamolim."

„Tako je od starine, veli car a prosto ti kazati i to neka ti je."

„Čestiti care," veli opet bekri Mustafa, „ti i kako pravedno sudiš, još ne možeš prosuditi ono, što sam izkušao nisi. Meneka daješ pogubiti uzrok pijanstva, a sam još ne znaš što je pijanstvo. Evo dakle u tvoje zdravlje moje molbe: Napij se danas jà vina, jà rakije da budeš umio i pijancima bez ćitaba suditi."

To bi caru ćosli, nasmije se, oćera bekri Mustafu u haps, a on si dade donieti dobre šljîve, one naše mučenice, pa sve uzima po malo mezeta a dobraškano srče šljivu. Ne postoji dugo, a šljiva ga prevarila i on se složi pod sofru.

Kad bi drugi dan, a cara plaho glava zabolila.

Zove hećime, a nijedan mu nezna bol olakšati; meće zapise, — beli ni oni ne pomognu. U dobar se sjeti bekri Mustafe, pa njega preda se: „Čuj bekrijo, — glava me zabolila, da odolit ne mogu, a lieka joj ne znadu, de, dina ti, čime bi ju izličio?“

„Valah, čestiti care, veli bekri Mustafa, to ću ti ja kazati: radi ono, što si i juče.“

Car ga posluša i sjede piti. Sve kako pije, nestaje mu boli; pije, — pije, — bome se opet ponapije i svali pod sofru.

Kad se car sutradan sbudi, a glava opet da pukne; ne može da odoli. Pa on opet bekri Mustafom preda se: „More, što bi danaske radio, — opet me glava boli, hoće da pukne?“

„Čestiti care, ono isto što i juče,“ veli bekri Mustafa.

„Da opet pijem, kopile, iz zla u gore?“

„Valah tako, čestiti care, i ti si mislio, da ja uzrok pijanstva pijem, a ne od lika, pa si me reko pogubiti.“

„Pa dokle ću se tako ličiti?“ pita ga opet car.

„Beli, čestiti care, veli bekri Mustafa, dok i ti ne ogrneš evo ovakovu hasuru.“

Čestiti car se nasmije i halali pijanici bekri Mustafi.

Kletva na Nasredin hodži.

U medresi, gdje je Nasredin učio, bila njiha četiri šerića: Nasredin i još tri druga. Jednoga dana ukrade ona trojica svom hodži janjca. Jedan ga zakolje, drugi odere, a treći izpeče. Nasredin, kako je svagdje samo djumbug vidio, smijo se je od svega srca, što ova trojica rade. Kad hodža vidje zlu i goru, plaho se naljuti i Nasredina preda se, pa ga pita, što je koji od njiha radio. „Ovi je janje zaklo, veli Nasredin, oni ga dero, a oni peko.“ „A što si ti radio?“ pita ga hodža. „Beli ništa drugo van što sam se smijo.“ Hodža diže ruku i reče: „Ti, te si klao, — neka i tebe zakolju; — ti te si dero, — neka i tebe oderu; — ti te si peko, — neka i tebe peku, — a ti Nasredine, te si se mom zijanu smijo, nek se i tebi smiju, dok zemana teče!“

Hodža reče i tako bi. Pa od onog doba, kadgod i gdjegod se o Nasredinu govori, — sviet mu se smije.

Nasredin hajduka ulovio.

Lego Nasredin hodža sa svojom hanumom i kad će zaspati, čuje gdje mu neko hoće u kuću. Nasredin ustane, privuče se k pendžeru i pogleda vanka, te opazi hajduka, gdje razgleda kako i kuda će u kuću. Nasredin misli što će i kako će, pa sve u jedno

smisli, probudi si ženu, dovede ju na divanhanu, odakle ih je mogo hajduk dobro čuti, pa poče ovako:

„Valah, ženo, noćas ću ti naplatiti sve dobro, što menika ko žena radiš; — a ma naplatit ću ti platom, koja se nikakim blagom nadomistit neda. Božjom pomoći ću te naučit, kako ćeš se moći po mjesečevu traku penjati kudgod trak dospije i tebe volja zanese. Gledaj gore, kako se sa badže trak dole spuštio; — pa kad naučiš što ću ti kazati i proučiš, beli ćeš se po njem i dizat i spuštat moći, ko rade po svojoj niti.“ Sad uze hodža ćitab i stade bajage učiti, a hanuma za njim govoriti. Pa tako sve opet, pa opet, jedno desetak puta, dok je bio sigur da je hajduk suru naučio, koji je sve dolje tiho brao.

Sad će opet Nasredin: „E taman hanumo, sad si naučila, pa kad te želja zanese po mjesečevu traku jà gore, jà dolje, a ti to prouči i penji se. A sad hajde da ležemo.“ Tako budavši leže žena, a Nasredin uze sohu, veliku i omašnu, pa se stisne u budžak kraj pendžera odakle je mogo vidit što i kamo će hajduk.

Hajduk stane ogledavati oko kuće, da vidi na kojoj je strani krov najniži, pa ondjeka prisloni nekaku staru tahtu, popne se po njoj, pa puzaj, dok se do badže dovuče. Kraj badže se načetveronožio pa gleda u kuću. Dolje zinula, tamna jama ko bezdan, a kroz nju sjajan trak svezo badžu za

ognjište. „E, nikad bolje,“ misli hajduk, „fala Nasredinu što me je naučio, kako ću u kuću.“ Sad prouči što je od Nasredina čuo, primi se rukama za direk, a nogama obuhvati trak, — direk se desio slab, pa se prekine, a hajduk tresne na ognjište. Beli nije čeko Nasredin dok se hajduk pridigne, van potegni sohom po ledjima uz dlaku i niz dlaku, dok je mogo rukama mahati.

Nasredin u hamamu.

Dolazio se Nasredin hodža kupati u neki hamam, u kom se uviek po desetero djece kupalo. Dogovore se djeca, da prodjumbuše sa hodžom, te ponesu jednoga dana kradomice svako po jedno jaje. Onda vele Nasredinu: „Čuj hodžo, danas nas mora svak po jaje snesti, ko ga ne snese platit će drugim hamam.“ — „E taman, veli Nasredin, ako vi snesete, vala ću i ja.“

Sad se uzpne jedno diete na mermernu ploču što bijaše u hamamu, stade kvockati: ko — ko — ko — ko — koko — da! — digne se — i pod njim pravo, pravcato jaje. Tako će i drugo, treće, četvrto i sve desetero djece: svako kvoca i beli snese jaje.

Dodje i na Nasredina red. U dobar se on dosjeti svome jadu, popne se na mermernu ploču,

zažme očima, protegne se i vikne što ga je grlo nosilo: kukuriku!

Sad vide djeca da ih je Nasredin nadmudrio, pa mu vele: „Ma hodžo, zašto nisi i ti sneso jaje?“ „Ko je vidio da deset kokoši bez oroza valjana jaja nesu, — a kad bi ih oroz neso, beli bi kokoši kukurikale.“

Nasredin dieli ovnove.

Zarobilo devet gorskih hajduka, deset ovnova, pa stali da ih diele. — Dieli, pa dieli, kako god počmu, na svakog dolazi po jedan, a samo na jednog po dva ovna. Tako kavgu zametnuše i da će oružje trgnuti, kad li nanese sreća Nasredina kraj njiha. Kad ga oni vide, viknu ga: „De hodžo, Peigambera ti, naredi kraj inatu i kavgi: — razdieli nam ovnove, kako te tvoja pravica uči, — pa kako ti rečeš, nam će pravo biti.“

Sad udje hodža u družinu i reče: „Ako zaista na moju rieč pristanete, kako po pravu i pravici rečem i ako mi neće niko zlobiti, to ću pravo podieliti.“

Svi hajduci učiniše kletvu, a to bi Nasredinu drago, — pa će ovako: „Vas devet i jedan ovan je deset; — ja jedan i devet ovnova, pa je opet deset.“ To rekavši ostavi hajducima jednoga ovna, a ostalo devet sa sobom odćera.

Nasredin utopljen.

Poinatio i plahu kavgu zakuvao Nasredin negdje u mehani. Došle zaptije, da ga u vreću metnu i u more bace. Kad to začu Nasredin, uzme put pod noge, pa poteci, poreni, — poteci, poreni, — nebi li kako izmako.

Tako bježeć susretne čobanina sa ovcama. „Kamo bježiš hodžo?" pita ga čobanin. „Bježim nevidom, viče hodža, kako nebi bježo, — car dao zapovid, da mu šćer oženim, a ja neću, pa neću!" — „Ma kud ti pamet hodžo, čudi se čobanče, da sam ja te sreće, nebi ostao ovako praznih ruku." „Pa ako hoćeš, evo obuci moje haljine, a ja ću tvoje, pa će nam obojici po ćeifu biti."

To čoban jedva i dočeko, brže bolje promine haljine. Nasredin odćera ovce, a kad zaptije doćeraše trag do čobana, ne pitaju jeli Nasredin, nije li, van vrećom preko glave, pa šnjim u more.

Tako se Nasredin kutariso smrti, a dočepo stoke, pa se vrne rahat kući. Kad došo u rodnu kasabu i mahalu, pa ćera onoliku stoku čaršijom, sleže se i staro i mlado, da vide hodžu, koga su zaptije u more bacile, pa ga pitaju: „De dina ti, hodžo, kako si izišo iz mora i odakle ti tolika stoka?"

„He, nasmije se Nasredin, — ništa, kad me bacilo u more, dodjem na prilipu livadu, punu stoke svake ruke. Ja šta ću, van biraj, dok sam ovo

nešto izabro, te lipo put pod noge, pa izćeram stoku na suvo i evo, šućur alah, baciše me potribu u more, a izadjoh pravi zengjija".

Kad to čuli toliki ljudi, razglasiše koliko imade stoke u moru, pa ti se sabralo siromaha, da idu u more po ovce: sve jedan drugomu veže vreću oko glave i bacaju se u more. Kad vidi svit, da se niko iz mora ne vraća zapitat će Nasredina: „Kako hodžo, te se ovi ne vraćaju sa tolikom stokom?" A hodža: „Valja su se polakomili, pa preduboko ušli ili poveli preveliku stoku pa ju ne mogu izćerati, a besbeli vide da je ondje lipše, pa ostali."

Nasredin šćer nafaljuje.

Prodavo Nasredin hodža kravu; gonao ju čaršijom, gonao, al je nikom ne mogo prodati. Sad ti se on potuži komšiji, kako mu niko neće kravu da kupi i da nezna kako bi ju prodo. „Beli hodžo, reći će komšija, ti ju ne znaš nafaliti; — podji samnom, da ju ja povedem čaršijom i da ju ja nafalim, pa ćeš viditi hoćemo li ju prodati." Tako i bi. Podju njiha dvojica, povedu kravu čaršijom, a komšija iz sveg grla: „De ljudi, krave, — kakova je! da vidite! lipa i prilipa! dobra i pridobra! Čujte ljudi, već ima šest miseca što je steona!"

Tako fali komšija kravu; bome se nadje mušterija, begeniše je i kupi.

Ne postojalo dugo vremena, al se u Nasredina skupila sila žena, da mu prose šćer, a sila da ju nafaljuje. Kad to vidi Nasredin, neda nikom, da mu šćer fali, van će on glavom, kako je od kone naučio:

„De, žene, u mene šći! kakova je lipa i prilipa, dobra i pridobra, a beli već ima šest miseca, što je trudna!"

Kad čuše žene zlu i goru, a one bjež, — što ih noge nosile, od tako nafaljene cure.

Nasredin u džamiji.

Domisli se jednom Nasredin, da ode i on u džamiju, pa da uči. Sabrala se sila svieta u džamiji. Nasredin se popne na ćurs i sad vidi, da je zaboravio učiti: ta bukadar vakta nije imo u rukama ni kurana, a nekmo li drugoga kakova ćitaba ili knjige.

Ogleda se, okrene se svietu i reći će: „A znate li vi, što ću ja danas učiti?" — „Ne znamo, hodžo," vele ljudi. „Kad ne znate, kako bi vas sada ja naučio?" reče hodža, sadje sa ćursa i otidje.

Podje Nasredin i drugi dan, da uči. Kad to vide ljudi hodeći u džamiju, dogovore se, ako ih zapita, e da li znadu što će učiti, da će reći da znadu. Tako i bilo. Pope se Nasredin na ćurs, zapita ih, znadu li što će učiti, a kad oni rekoše da znadu,

osječe se hodža: „Pa kad znate, čemu da vas ja učim?“ i otidje iz džamije.

Treći dan podje opet Nasredin u džamiju. Sad se ljudi dogovore, ako ih opet zapita, da li znadu što će učit, da će polovica reći da znadu, a druga polovica, da ne znadu. Tako i bi. Nasredin se pope na ćurs, pa ih pita, znadu li što će učit, a polovica reče: znamo; a polovica: ne znamo. „Aferim!“ nasmije se Nasredin pogladiv bradu: „Vi koji znate, naučite one koji ne znadu,“ i izmakne iz džamije.

Nasredin sa kàznom.

Rabio Nasredinu kàzan. Sam ga neimo, van ga posudi u komšije. Kad izpeko rakiju, vrnu komšiji i kàzan i saviše malenu ćasu.

„Kako mi posla ovu ćasu, hodžo?“ reći će komšija, „ja sam ti samo uzajmio kàzan“. „Eh, na to će Nasredin, rodio kàzan mlado, pa i ono tvoje.“

Do godine uztreba opet Nasredinu kàzan i pozajmi ga u istoga komšije. Kad naš hodža izpeko rakiju, ode u čaršiju i proda kàzan.

Čeka komšija na kàzan, hoće li ga Nasredin povrnuti, čeka, pa kad ne može dočekati, podje k njemuka i pita ga, što mu ne vraća kàzan.

„Kako bi ti ga vratio, dobar čoeče,“ veli Nasredin, „kad mi je umro?“

„Kako bi, bolan, kàzan umro?“ začudi se komšija.

„A ma kad je mogo roditi,“ veli Nasredin, „zašto nebi mogo i umrieti?“

Nasredinov mudri zec.

Bila u Nasredin hodže dva zeca. Jedno jutro, kad je pošo k svojim oračima na oranje, reći će ženi: „Spremi nam za ručak dobru braveću čorbu s kupusom i krompirom; na bravinu metni crljena luka; skuvaj pitu od tikve i pošalji nam dobra šenična kruva i oku rakije.“ Tako rekavši uzme jednoga zeca, — š njim u torbu, pa na oranje.

On k oračima, sve liepo: „Merhaba!“ — „Merhaba hodža.“ „A ljudi, što bi danaske ručali?“ zapitat će ih hodža, „bili dobre braveće čorbe s kupusom i krompirom?“ — „Kako nebi, po bogu brate?“ vele orači. „A bi li na bravinu crljena luka?“ pita hodža. „A ma nikad bolje,“ reći će jedan orač, „bravetina tusta, a luk ljut: što luk izgrize, bravina zamaže.“ „A bi li pitu od tikve?“ pita opet hodža. „A ko ju nebi, veli opet jedan orač, i mrtav bi je jeo.“ „Pa onda biela šenična kruva,“ veli hodža, „i okica mučenice,“ doklopi jedan orač. „Pa taman,“ nasmije se hodža.

Tako budavši, izvuče Nasredin zeca iz torbe, pa mu reče: „Skokni hanumi i reci joj, neka nam spremi za ručak braveću čorbu sa kupusom i krompirom, — na bravinu neka nareže crljena luka,

pa neka skuva pitu od tikve, a ma neka ne zaboravi dobra šenična kruva i oku rakije" Tako rekavši izpusti zeca, a on bjež, — pa u šumu. „E, kako odskače," veli Nasredin, „eto ga sad kod kuće, — a ma ni u cara boljega tatara."

Mili bože šta se orači načudiše, kad učilo podne a eto ručka, ma baš onakova, po kakav Nasredin poruči. Jedva čekaju noći, da odu kući i da se nagledaju mudračine zeca. Tako pade i noć, a orači zanoće u Nasredina. Ma nije njima bilo do konačenja, van da se nagledaju mudra zeca. Zec ko zec, a oni misle od onoga, što je osto kod kuće, da je oni, koga je Nasredin na oranju izpustio. „De hodžo, udari mu cinu, pa da trgujemo", vele orači. „Ma šta mislite boni, da je taki zec po paru — dvje?" — „A ma nećemo se cienkat, teke da trgujemo." Beli se orači namoliše hodži i on im za velike pare prodade zečinu. Odoše orači veseli k sebika, a hodža se nasmije, pogladi bradu i reče ženi: „Da neima luda, kako bi mudri živili?"

Nasredin u bostanu.

Prolazio Nasredin hodža kraj bostandžijina bostana. Zapele mu liepe dinje i karpuze za oči, pa ne mogo srcu odoliti, preskoči plot, pa ih stane u torbetinu trpati. Al eto ti bostandžije: „More hodžo, što radiš u mom bostanu?"

Nasredin, kako prihvatio dinju, da ju utrgne, okamenio se kraj nje i izbuljio oči u bostandžiju: „More bostandžijo, vitar me donio.“

„Ako te je vitar donio, što držiš dinju u ruci?“ pita bostandžija.

„Držim se, da me dalje ne odnese,“ veli hodža.

„Ma kad se držiš, da te dalje ne odnese, zašto ih trpaš u torbu?“ pita opet bostandžija.

„Beli ni sam ne znam, što to od straha radim,“ doklopi hodža.

Nasredin miri kavgadžije.

Već ležo Nasredin hodža sa ženom si, kad li čuje na dvoru galamu. „Šta je to?“ pita Nasredin. „Galama,“ veli žena. „To i sam znam, da je galama, al zašto je, to ne znam,“ odbrusi hodža, pa ogrnuv jorgan izadje pred vrata. On vanka, a vani nekoliko ljudi kavgu zametnulo. Sad se uplete Nasredin u njiha i poče ih miriti. To ražljuti kavgadžije, pa mu otmu jorgan i pobjegnu ne vidom. Šta će Nasredin, pa se vrati bez jorgana u sobu. „O što su kavgu zametnuli?“ pita ga žena. „Čini mi se, o moj jorgan,“ veli Nasredin i pokrije se ženinim jorganom.

Nasredin pred vezirom.

Dodje Nasredinu haber, da ga vezir preda se zove i da će ga pogubiti. Bila muka Nasredinu, —

ali što vezir reče, to jest i tako jest, na ino nije, — ma glavu tražio. Oprosti se hodža sa ženom, pa kad već pošo viče ga žena sa pendžera: „Kad budeš u kasabi kupi mi papuče.“ Nasredin se ogleda, pa opet bez rieči podje putem, teke pomisli: ko ženska pamet.

Putujući tako udari na jednu vodu, što teče mimo vezirova konaka. On na vodu, a ondje cure pranje peru, — ma cure, jedna lipša od druge; pa pomisli: e hodžo, da ti dadu birati koju bi?

Tako dodje i pred vezira. On pred njega, a vezir iz sveg grla: „Vodite ga i pogubte ga!“

„Čestiti veziru!“ zaviknut će Nasredin, „beli ne znam u koga je od nas pamet veća: Ja idem amoka, da glavu izgubim, a žena me viče, da joj kupim papuče, kad budem u kasabi; meni veli živiti sahat, dva, a zaželio cure, što peru na vodi; — ti mi kidišeš glavi, a ne kažeš nit rad šta, nit za šta.“

Vezir vidi da su udarili u bezposlicu i halali Nasredinu.

Nasredin sa ženom.

Lego Nasredin hodža sa ženom na dušek, razširio se i napuhno, pa pritisno kukavu ženu do duvara. Kad to ženi dodijalo reče mu: „De hodžo, odmakni se, tiesno mi je.“

Nasredin na to ni mukaet, van se spremi, pa hajde, hajde, dok već sabah učilo i zora svanula.

Eto istim putem komšija gdje se vraćali sa vašara. „Sabaile hairula!" „Sabaile hairula!" nazivaju i odzivaju si komšije, pa kad malo odmakoše viknut će jim hodža: „Kad dodjete kući, popitajte moju hanumu, jesam li se dosta odmako i jeli joj još tiesno?"

Nasredin dobio peškeš.

Jedan seljak donio Nasredin hodži zeca za peškeš. Nasredin se poveseli, gdje je mukte došo do tako liepe zečine i ustavi seljaka pri ručku. Kad poručali, ostane seljak i pri večeri; kad povečerali, ostane seljak i na konaku. Pa tako dva tri dana, dok se i seljek časti ne nasiti i ne otidje.

Eto jednoga dana drugoga seljaka: „Hoš geldum!" „Šefaik geldum!" „Ja sam komšija u onoga seljaka, što ti je zeca donio." Nasredin mu speče kahvu, ustavi ga na ručku, večeri i konaku, a sutra dan seljak ode.

Jedva što je i taj otišo, eto ti nekoliko drugih seljaka: „Hoš geldum!" „Alah erazol!" „Mi smo komšijine komšije u onoga seljaka, te ti je zeca donio." Seljaci zasjedu, a Nasredin prostre sofru, donese komad kruva, ćasu punu vode taze i u ćasi kašike. „Šta ćeš s tom vodom hodžo?" pitaju ga seljaci. „Eto, da vas častim," veli hodža, „to je od zečeve vode voda!" I tako se kutarisa ne zvanih musafira.

Nasredin umre i oživi.

Išo Nasredin hodža sa svojim magaretom u šumu u drva. Popeo se na velik ogranak, pa ga pod sobom siče. U to išo jedan seljak izpod tog drveta, pa ugledav što hodža radi, vikne mu: „Da bog sačuva, hodžo, kako to podsicaš ogranak? — srušit ćeš se kad ga odsičeš.“ „Sičem, kako sičem, i drugi su sikli, pa se nisu srušili!“ Jedva to progovori, udari sikirom, presiče granu i ljusne o zemlju. Kad to vidi seljak, udari u smih: „Nisam li ti kazo, da ćeš se srušiti?“ „Valah jesi i pravo si kazo i umiš pogoditi. De bolan, Peigambera ti, kad tako umiš pogoditi, kaži mi, kad ću umrti?“ „Što bi ja reko, veli ćosli seljak, umrti ćeš, kad budeš s magaretom uz brdo išo. Poslušaj mu onda kod zadnjice, pa kad prvi put popusti, duša će ti se pomaknuti do koljena; kad drugi put, a duša će ti skočiti do pasa; kad li treći put, — onda ćeš beli umrti.“ Tako rekavši seljak nazove „evala“ i ode šumskom stazicom.

Nasredin natovari ogranak na magare i podje kući. Ide, misli što mu seljak reče; ide, ide i ugledav pred sobom ovisoku stranicu, kojom ga testa vodila, pomisli u sebi, nebi li mu bilo sudjeno, da tuj umre.

„Hajd mali!“ podvikava magaretu, a sve striže ušima, da čuje hoće li magare popustiti. Taman,

nije pet šest aršina uz stranicu pošo, kad li magare odapne. „Eh," zaviče hodža, „eto duše u koljenima!" beli ju oćuti i poče teže koracati. Ali ako je u koljenima, nije u pasu, tješi se hodža, pa tira magare i posluškava. Ide, ide i ne bili do pola stranice, al magare opet izpusti. „Vaj! taman skoči u pas!" vikne hodža i primi se rukama oko pasa. Već je težkom mukom hodo, al si opet pomisli: ako je u pasu, nije još izašla. Tako misli i penje se uz stranicu i kad bi blizo glavice, poveseli se, kako će ju sretno prebaciti, ali magare i po treći put odrapi. „Alah il alah", promrmlja hodža i spusti se na kamen kraj teste. Zatvorio oči i leži, leži, pa kad je tako već podugo ležo, zaželi znati eda li se je već ohladio. Pruži ruku pod zadnjicu da se opipa — studen kamen, a ohladila se i zadnjica. Sad mu navriše suze na oči. „Valah pogodio seljak, pomisli Nasredin, beli sam sada odista umro: evo ohladio, ko studena zemljica."

Istim putem vraćale se njegove komšije iz neke obližnje kasabe, pa ugledav Nasredina, gdje se svalio i pružio ko mrtav, guraju ga i pitaju šta mu je. „Hajte kući i spremte me za pogreb," veli hodža, „eto sam ovdjeka umro." „A ma kako si umro, kad divaniš", vele seljaci. „Ako nisam, vidit ćete," sreče opet hodža i više ni mukaet. Kad to vide seljaci, misle, druge nije, van ga pogrebsti. Odu kući, spreme sve i podju po njega; operu ga, namiste i

ponesu. Put ih naveo na blato, a levo i desno visok plot. „Kako ćemo ovuda? — kako li ga preniti, kako li ga se kutarisati?“ veli jedan nosioc. „Valah rad Nasredina blato gazit neću, a po plotu se penjat ne mogu,“ veli drugi. „Da je odakle brvno, da ga premostimo, pa predjemo suve noge,“ reći će opet treći. To već Nasredinu dogustilo, pa skoči iz nosila i zavikne: „Hej, dok sam ja živ bio, virae sam ovuda preskakivo!“ pa se zaleti, preskoči blato i ode zlovoljan kući.

Siromašak.

Živio nekakav siromašak i kojekako se prometao radeć i mučeć se. Jednom si pomisli: „Velik je dunjaluk i mnogo naroda hrani, pa će prehraniti i meneka; koliki kukavci, kakav sam i sam odoše u svit prosjačeći, a vrnuše se prave zengjije. Poći ću i ja; — ako se ne vrnem bogatiji, siromašniji već ne mogu.

Tako siromašak mislio i smislio, a što smislio, to i učinio. Nije imo što, da sobom ponese, a nit šta, da iza sebe ostavi, pa si nije trebo srce lomiti, dok razstanak pregori.

Tako je išo i premišljao, kako bi se na najlaglju ruku zengjiluka dočepo, — i tako u mislima buduć zape o jednu krpu. Prigne se, digne krpe-

tenu, — al ona težka i čvrsto zavezana. „Beli, ili je kamenje, ili su pare," pomisli siromašak, razveže prnju, a u njoj šest starih bešluka.

„Ala mi se sreća na putu smije," veli siromašak, strpa pare u džep i podje veseo dalje. Tako hodajuć, navede ga put u nešto oveće selo. Tuj udje u kahvu, srče kahvu i prevrće misli, što će i kako će. Bio je doduše siromašak, al kraj sveg prosjakluka mudra glavica; pa kad se domislio, što i kako će i kahvu posrko, zapita kahvedžiju: „More kahvedžijo, reci mi ko je ovdje najzengjiliji?" „A ko bi bio, ako nije hamamdžija i vezir."

„E, tako, tako," nasmije se siromak, turi ruku u džep, izvadi bešluk i dade ga kahvedžiji: „Na kahvedžija za kahvu." Kahvedžija uzme bešluk, gleda i broji svoj sitniš, pa reče: „Eto nezgode, neimam kusura, da ti vrnem." Siromašak se opet malko nasmije i reče: „A jesam li te tražio kusur?" Kad to ču kahvedžija, ne ufa se više ništa reći, van digne ruku k čelu i dade mu selam. Još siromašak malo posjedi u kahvi, a stade šapat musafira: Nema druge, — to nije sjeroma čovjek, to je neko drugi, te se neće da kaže. Tako budavši, nagnaše musafiri kahvedžiju, i ovi podje k siromašku i reče: „Halali, čestiti gazda, ako te jednu zapitam: ti beli nisi taj što se činiš; — halali, al ti se carski rod vidi u očima." Kad to ču siromašak, obraduje se u srcu i reče: „Kad si pogodio, nema fajde da

tajim, — i nebi valjalo, da tajim: ja sam carev sin i pošo sam po tebdilu."

Kad to kahvedžija razumio, pokloni se do crne zemlje, a musafiri mukom umukoše i odšuljaše se iz kahve.

„Čuj kahvedžijo, veli siromašak, napuni mi dobru lulu duhana, speci čestitu kahvu, pa mi ju k ručku donosi u hamam k hamamdžiji." „Lepe" reče ponizni kahvedžija, a siromašak ode čaršijom k berberu. Tuj sio, dao se obričiti, popio kahvu, pa će opet i berberu bešluk u ruke: „Ne davaj, berberu, kusura," veli oholo. „To ti je taj carev sin," pomisli berber, koga musafiri u kahvi upoznaše; — carska krv se sama odaje." „De, more berbere," reći će na polazku siromašak, „dodji o podne u hamam, ako te uztrebam, da te imam." „Peke efendum," veli berber, dade mu selam, a siromašak ode u ašćinicu. „Čuj ašćijo, o podne mi donesi ručak, a ma čestit ručak, u hamam," veli gizdavo siromašak i ode k hamamdžiji.

Došav u hamam, sjede kraj ognjišta, sgrčio se uz vatru, — a ma prava pravcata sirotica. U to će k njemuka hamamdžijin sluga, izmetač: „Što ti golotinjo tude radiš?" „Došo sam k hamamdžiji," veli siromašak, „pa ga čekam." „Kakova hamamdžiju?! Gdje li ćeš ti s hamamdžijom?! Sikter, na polje bekrijo!" Taman on njega sikteriše, a u hamam ašćija sa sofrom, kahvedžija sa kahvom i lu-

lom, a berber sa britvom, pa pitaju izmetača gdje je carev sin i upoznavši ga, prostru mu sofru i stanu ga služiti.

Kad vidi sluga zlu i goru, on bjež, bjež k hamamdžiji i pripovidi mu sve i sva. Nije druge, misli hamamdžija, van carevića pomiriti. Tako spremi hata i zlatom vezene haljine, a džepove jim natrpa dukatima, da se time poznaju. Tako i bi. Dodje hamamdžija k siromašku, dade mu selam i darovima se upoznaše. Siromašak se, bajage, desio milostiv, primi darove, halali slugi i ostade u hamamdžije.

Tako budavši, saznade vezir, da je u njihovu selu carev sin, pa mu bi mimo svega žao, što je išo k hamamdžiji a ne k njemuka, te se spremi i podje k njemu. On k njemu, a carević sjeo na dušek pa odbija dimove. „Čestiti careviću,“ veli vezir poljubiv mu skute, „eto saznah, gorka rano, da se ovdje desiš i da osta u hamamdžije, a nehti k menika. Jà sam u carsku ne milost pao, jà u tvoju, a ma ne sa moje krivnje, — već na pravdi Boga velikoga.“ Sad opet njemu siromašak: „Moj veziru, beli nísam ni tio da se znade ko sam, ni što sam, već što sam u babinom zdravlju išo po tebdilu, a u kahvi me upoznalo, a ja ne smio zatajit ime i kolino. A jest beli bolje i većma po babìnom ćefu da se u tebeka smistim.“

To vezir jedva i dočeko, pa oni u vezirov konak. Tu se smisti u najprostranijim i najlipšim odajama i stade živiti na carsku. Sofra uviek prostrta, izmetači donašaju ponajbolja jela, a on samo od svakog sahana malko okusi, — ko carev sin, — pa ostavi. —

Udje jednom vezir u njegovu odaju, a on se podnimio, ko da se nešto naljutio, odkreno glavu i gleda na pendžer u bašću. Vezir se prigno na selam, pa stoji kraj vrata, — taki adet, — nesmi napred dok ga carević ne zovne. U neke će carević: „Jesu li ove cure, dole u bašći, tvoje?“

Sad se razvedri vezirovo čelo: „Jesu efendum.“

To bi milo siromašku, pa dozovne vezira k pendžeru: „Ovu mladju možeš za mene dati.“ Komu draže od vezira, i beli se još isti dan uzmu i učine veselje za osam dana.

Tako dan za danom, dan za danom i sjeti se vezir, da car babo još ni nezna, kako mu se sin oženi, pa napiše knjigu, u nju metne sve kako je bilo i pošalje je u Carigrad sultanu u ruke. I opet ne postalo dugo, eto iz Carigrada knjige, što ju sultan sam glavom napisa i reče kako mu je drago, što mu se sin oženio i zamoli vezira, da mu odpremi i sina i snahu, da ju upozna i da opet ondjeka veselje učine. Kad take glasove razumili vezir i siromašak, vide da nije druge, van u Carigrad.

Tako budavši, spremi vezir zahiru i ini espap pa odpremi šćer i siromaška put Carigrada.

Siromašku bilo plaho mučno, jer je znao, da mu sultan neće glavi halaliti. Kad bili na konak pred Carigradom i zanoćili, smisli siromašak sve u jednu, pa da će jedino glavu kutarisati, ako ne vidom pobigne a ženu ostavi gdje je da je. U tim mislima ulovila ga i zora, pa u onom prozorju vidi kadunu u sladku sanku. Sad ga ugrize oni crv za srce, pa se nadvije nad nju i reče: „Alaj ženo, lipa ti si, mila ti si; ne mogu srce prelomiti i tebe, jarko sunce, ucviliti: ja smrt kabulio, a ne ostavio te!“ Tako rekavši prigne se i poljubi je u oči. Kaduna se sbudi a on joj veselo: „Ustaj dušo, eto nas još danas u babinih dvorih; — ajdemo i ne časimo!“

Dignu konak i akšamu stignu u Carigrad. Čestiti car ih primi, ko otac sina, a car carevića. Onda odpremi nevistu u harem k svojoj sultaniji, a siromaška će zovnuti k sebi. Udje siromašak u njegove odaje i gotovo se obeznani na pogledu tolika sjaja. Poljubi caru skute i koljena, a car kimne mursahibiji, vezirima i pašama glavom, ovi odstupe, a on osta sam sa siromaškom. Sad se namrači carevo lice, trgne sablju, pa zavikne: „Ko si ti, kopile, koj carstvom kazuješ, da si moj sin, a u mene sina nikad i ne bilo?“

„Čestiti care,“ veli siromah, „kazat ću ti istinu, a tvoja sablja, a moja glava.“ Sad pripovidi siromašak od prve do zadnje, pa veli: „Došavši na konak pred Carigrad, smislim uzevši put pod noge glavu kutarisati i ženu ostaviti, — ali kad zora svanula, i ja ju pogledo, udariše mi suze na oči, pa si rečem: „Alaj ženo, lipa ti si, mila ti si! ne mogu srce prelomiti i tebe, jarko sunce, ucviliti: ja smrt kabulio, — a ne ostavio te!“

Kad to začu sultan izpusti sablju i reče: „Kad je u tebe takovo srce i takova miso, vridan si, da i ostaneš moj sin.“ To rekav zovne kadunu i sve dvoranike, pa reče: „Evo ti kaduno sina, a evo ti neviste; — pazi je, ko da su na tvom srcu rasli, a na prsima dojili; boljeg sina alah nam i ne mogo podati.“

Carev najmladji sin.

Jednom bio car i imo četiri sina. Pod starost oslipi i nikako ne mogne oči izvidati. Nikakav lik ni likarija ne pomože. I bi kaharan, kako će tako živsti brez očnoga vida. Ele jedne noći usni, da mu reče tajni glas: „Namaži oči mašću crne lisice i progledati ćeš.“

Kad se car sutradan sbudi, pripovidi san svojim sinovima, a ovi rekoše, da će oni u lov na crnu lisicu. Kako rekoše, tako i učiniše: naoružaše

se i podju u lov. Tako ih šumska stazica dovede do ovelika brda. Tuj stadoše i rekoše se rastati i krenuti svak na jednu stranu svita, a sedmi dan se opet sastati. Tako i bi. Ode svaki svojim putem, a najmladji će u veliku goru. Tude i ne lovio dugo kad li opazi crnu lisicu; napne strilu, — onda još nije bilo pušaka, — odapne i ubije ju. Beli se carević plaho poveseli, pa natovariv lisicu podje na misto gdje bijahu učinili ročište. On tamo, a i sedmi dan na osvitku. Čas po čas, skupe se i braća, al u nikoga crne lisice, do li u najmladjega. Tuj su počivali i hladovali, pa hladujući ožednili, a nigdje ni kapi vode. Traži oni amo, traži tamo, beli čuju negdje u megari gdje voda šumi. Al da! ko će do nje?! Misle i smisle, pa pojase odmotaju: jedan za drugi svežu, onda spletu od granja koš i privežu ga za pojase. Ko će u koš, da donese vode, van najmladji brat. Ugovore znak, da će ovi za pojase potegnuti, kad nagrabi vode, a da će ga onda braća izvući. Side dakle najmladji u koš, a braća ga spustiše. Tako dodje do dna, al tu još nebi vode, van ju čuje negdje još niže. Tuj stane na suvo i pogleda preda se, al ima šta i viditi: lipa, prilipa divojka sidi u odaji kraj zlatna gjergjefa, a ovi sam od sebe veze zlatno vezivo. To beli carević još nikad ne vidio, pa se plaho začudi i reče: „U mene je gorika na bilom svitu zor najstariji brat, — bili ti tila poći za njega?“ —

„Bome bi, veli divojka, samo me gorika odvedi.“ Carević ju posadi u koš, povuče za pojas, a braća diž, diž i izvade lipoticu divojku. „Ova je taman za mene,“ veli najstariji brat i opet spuste koš u megaru.

Podje carević dalje i dodje u drugu odaju. On tamo, a i tu divojka lipa i prilipa: daj dva oka, da se je nagledaju. Kraj nje zlatan stan; sam radi i tka zlatno platno. Gleda ju carević, gleda, pa joj veli: „A boga ti, lipa divojko, u mene je na bilom svitu drugi brat, — a ma pristao i zor momak; bili ti pošla za njega?“ „A zašto nebi, veli divojka, samo ako me na gornji svit odvedeš.“ Spremi carević i nju, potegne za pojas, a braća diž, diž — i izvuku divojku. „Aha! veli drugi brat, ova je za mene,“ pa opet spušte koš u megaru.

Ide carević dalje u treću odaju, a i tu sidi divojka, da se je sit nagledat ne možeš. Kraj nje zlatan mlin, sam se okreće, a iz njeg zlatno mlivo sipa. I njoj će carević: „U mene je na gornjem svitu brat, zor i pristao momak, ele, bili pošla za njega?“ „E, bi, veli ona, ako me na gornji svit odneseš.“ Sidne carević i nju u koš, povuče za pojas, a braća vuci, vuci pa i nju izvukoše. „Beli je ova za mene,“ veli treći brat i opet spuštiše koš u megaru.

Udje carević i u četvrtu odaju, a u njoj sidi divojka, — čini mu se najlipša od sviju, a ma jedina

na svitu. Njoj u ruci šiba sa crljenim krajem. Gleda je carević, gleda — i gledajuć je srce ga zabolilo, pa joj veli: „Evo me, divojko te si najlipša od sviju, vidi me i bili pošla za meneka?“ A divojka se nasmije i reče: „Alaj bi, mlado momče i od srca bi pošla.“ To bi careviću mimo svega milo, poside je u koš, a ona mu reče: „Evo ti šibe; ako budeš trebo jà jela, jà pila, udari ovim krajem, i doći će ti arapin i poslužit će te; ako li budeš trebo jà muzike, jà ine razblude udari crljenim krajem i imati ćeš šta zaželjiš. Kad ti se prostre sofra, bižati će mimo tebe dva ovna: crn i bîo; gledaj da dobro uvarišeš i uzjašiš na biloga, te će te odniti na gornji svit; uvarišeš li na crnoga, odnit će te sedam kata u mrki vilajet.“ Kad ona tako reče, potegne carević za pojas, a braća diž, pa diž, te izvuku divojku na bili svit. Kad ju izvukli, spreme crnu lisicu u torbu, a divojke povedu sobom i vrate se kući.

Kad oni kući, kažu babi da jim se brat negdje izgubio i kad ga nikako nisu mogli naći, — da se eto brez njega vratiše. I car se kukavac razplače, — bilo mu plaho žao za mezimčetom i reče: „A što će mi vid, — kad ne mogu moje veselje viditi.“ — Ele mu sinovi namažu oči sa tom masti od crne lisice — i on progleda.

Beli ostao najmladji brat u megari, pa čekaj, čekaj, hoće li mu braća koš spustiti. Sve misli:

„Ta braća su mi, — neće imati duše, da me ovdjeka kukavicu ostave.“ — Pa kad ih za dulje nebi, opet pomisli: „Ako nemaš krvnika, mati ti ga je rodila,“ i side u odaju, gdje je njegova divojka sidila, na oni isti dušek i brizne u plač. Ali nema fajde, — izgladnio i ožednio kukavac, pa uzme šibu, što mu je njegova divojka dala, udari njome, predanj dodje arapin, dade mu selam i pita, što želi jesti. Ovi kaže to i to, a to i to opet piti. Arap otidje, i u kratko se vrne sa punom sofrom mirisavih sahana.

On za sofru, a predanj dva ovna: crn i bio; pa sve lete izpred njega, — jedan mimo drugoga. Carević ustane i gleda kako će na biloga uvarisati, ali čim na njega zatrči, — eto crnoga, pa tako opet i opet. Pa kad vidi, da nikako ne može na biloga uvarisati i opet side za sofru. — Kad carević poručao nestane ovnova a i sofre. — Ostane sam u megari, sve si misli što će, kako li će, — sve misli i do akšama ništa ne smisli. Kad bi o akšamu, udari opet šibom, i opet dodje oni isti arap, a carević mu reče: „Donesi mi to i to, da izijem, a opet to i to, da popijem.“ Tako i bi. Namisti arapin sofru i kad se carević za nju side, eto opet ovnova, pa sve leti jedan mimo drugoga. „E, misli carević, zažmiriti ću očima, pa na koga uvariso, — uvariso!“ — Tako i bi. Carević zažme očima, uzjaši na ovna, — pa kad progleda, nadje

se, žalosna mu majka, na crnom, gdje ga nosi u mrki vilajet. Došavši na sedam kata u nizinu, spusti ga ovan, a on se nadje u novu svitu. — Što će sad, kamo li će?

Ide, ide, i putem dodje do jezera. Kraj jezera drvo veliko, kolikoga na gornjem svitu nikada vidio nije. Kako je umoran bio, leže i zaspe. Jedva ga prvi san obladao, kad li čuje više sebe pisku. Otvori oči, a nad njim ovelika tičad pružila glave k jezeru i pisče. Ali iz jezera šumi šum i huči huka, a eto zmaja, pa otvorio ralje na tičad, — da ih proždre. To opazi carević pa skoči na noge, maši se sabljetine, i odsiče zmaju glavu. Kako mu je glavu odsiko, sruši se od muke i zasne. Kad se zbudi, — al nad njim razširila krila tica, — ko kuća velika, pa ga od sunca čuva i progovori mu: Ti si moju dicu od zmaja izbavio, koji mi ih svake godine proždire; ja ću i tebi za hator učiniti što mogu i što uztrebaš."

„Ne trebam ništa, kaže carević, van me odnesi gore na bili svit." — „To ću težko moći, veli tica, nu ti me poslušaj, što ti kažem, a ja ću gledati da te odnesem. Ovdje nedaleko od jezera ima begov konak i u njem beg. Otidji ti k onom begu i zatraži ga tri tovara hljeba, tri tovara mesa i tri tovara vode. Kad to budeš imo, moći ću te poniti. Ali kad dodješ k begu i sideš za sofru, gledaj da prvi metneš zalogaj u usta, jer onda će

ti morat dati što zatražiš; — ako li on prvi metne, — neće ti ništa dati."

Carević se odmah spremi na put u begov konak. Beg ga lipo primi i pozdravi se šnjime. Kad sili za sofru i donile sluge prvi sahan, maši se carević za komadom i pojede ga, a za njim beg. Sad reče carević: „Došo sam k tebi, beže, da mi dadeš tri tovara hljeba, tri tovara mesa i tri tovara vode." „Jer si prvi za sahanom mašio, reče beg, moram ti dati."

Tako rekav spremi devet konja, i na njima espap, pa ih dade careviću. Ovi ih dovede do jezera, razredi hljebove u vreće a meso onako obisi, a vodu u mišine. Sad mu reče tica: jedan tovar hljeba, jedan mesa a jedan vode ostavit ćemo mojoj dici, a preostalo obisi o mene, pa kad pisnem, ti mi daj od svakoga po tovar."

Carević natovari ticu, a ona se digne pa leti, leti i u neke pisne. Carević joj baci u kljun tovar hljeba, tovar mesa i tovar vode. Leti tica, leti i kad već bili blizu bilog svita pisne tica; carević joj baci u kljun opet tovar hljeba i vode — al mu se meso nekako izmakne i izpane. Sad se carević dositi svome jadu sgrabi brže bolje nož, pa si odreže s nogu meko meso i baci joj u kljun. Tica poznade insansko meso, pa ga ne tide progutati, već ga pod jezik turi.

Tako dodjoše i na gornji svit, al carević nemože da sjaše. „Zašto ne slaziš, šta ti je?“ pita ga tica. „Prejaho sam se,“ veli carević. A tica znade što mu je, pa izvadi izpod kljuna meso, metne mu na nogu odakle je odrezo, pa kljunom oko rane mahne, — i rana zaraste.

„Sad idi, prijatelju, veli mu tica, svojoj kući, evo ti sa moje glave pero i kad god što uztrebaš, pripali ga, a ja ću doći i od pomoći ti biti.“

Carević uzme pero, pa podje svojim putem, a tica opet natrag k svojim mladim.

Carević se vrati u Carigrad, ali se ne daje nikom prepoznati. Ode kujundžibaši i najmi se u njega kano ćirak.

Čim je tamo došo začuje, da se carev najstariji sin ženi. Ali nevista neće da se svede, dok joj ne dobavi zlatan gjergjef, koj sam od sebe zlatno vezivo veze. To caru mučno bilo i on sazove kujundžibašu i zapita ga, bili koji kujundžija umio takav gjergjef namistiti. Kujundjibaša popita kujundžije, a nikav se ne smide na takav poso baciti. Sam mu njegov ćirak reče: „Zatraži u čestitoga cara dvadeset oka zlata, tri tovara hljeba, tri mesa, tri vode i tri smokava.“ Tako bi. Uzme carević ćumura, halate svake ruke i ne dade nikomu tom ulicom proći. Onda pripali pero, a eto ti tice i pita: „Što ćeš?“ Kaže joj carević, neka mu donese oni zlatni gjergjef iz megare, pa joj dade hljeba, mesa,

vode i smokava za dicu. Tica ode i donese gjergjef. Carević si ugaračio lice i ruke, metno na glavu staro razdrto skembe od brava: — a ma pravi pravcati kujundžijin ćirak.

Sad on zovne kujundžibašu i reče mu neka odnese gjergjef carevićevoj nevisti. Tako i bi. Odnese kujundžibaša gjergjef, — al mu ćirak neće pred carevo lice. Gleda car i čudi se majstorluku, — predade ga nevisti — a ona u prvi mah prepozna svoj gjergjef. Kaže to i drugim sestrama, i rekoše si, da ga nije niko donio osim najmladjega careva sina. Nevista se svede, a sutradan, u petak podje carev najstariji sin na gjiriš. Izišo sav Carigrad, da se nagleda careva sina; ide i kujundžibaša, al mu ćirak osto kod kuće.

Kad kujundžibaša odmako, pripali carević pero, a tica doleti: „Dopremi mi u tu i tu šumu djogata i haljine mavi, zlatom vezene.“ Ode tica po haljine, a carević u šumicu, gdje mu je tica djogata i haljine pripravila. Tudekare svuče svoje ćirakske mrljave haljine, obuče nove, zajaši djogata, pa će i on na gjiriš. Kako dodje onamo poviče najstarijem bratu: „Careviću, pobigni mi!“ Brat mu poleti, a on na svom djogatu za njim, pa kad mu na dohvatu bio, spodbi džilit, i kako ga je lako udario, iz sedla ga izbacio. Tako budavši, odjaši nevidom u šumicu, obuče opet stare haljine i vrne se u svoj stan.

Ne postojalo dugo, al eto i kujundžibaše, pa će si ćiraku pripoviditi: „E, moj sinko, da si na gjirišu bio, pa da si vidio, kako zor junak na djogatu dojaši i džilitom carevića iz sedla izbaci. Beli mu je kukav gjiriš bio!"

Carević se ništa ne odaje.

Opet se ženio carev drugi sin, ali nevista kaže, da se neda šnjime svesti, dok joj ne donese zlatan stan, koji zlatnu tkaninu sam od sebe tka. — Ne znao car druge, van opet zovne kujundžibašu i zapita ga, eda li bi umio takav stan namistiti. Kujundžibaša reče, da nebi i da će druge majstore popitati. Tako i bi, al nijedan majstor ne smio ni započeti takav poso, i nijedan ne reče ništa. Sam kujundžibašin ćirak ne muči, van će reći: „Beli, majstore, idi čestitomu caru, zatraži ga četrdeset oka zlata, šest tovara hljeba, šest mesa, šest vode i šest smokava. Neka za dvi hefte niko ovim sokakom ne prodje i ako ga ja ne namistim, eto moje glave."

Kujundžibaša zatraži u cara što mu je ćirak reko i donese mu sve. Carević se zatvori, ko da bajage šta radi, pa se ugaračio, a ne pušća nikoga k sebika. Kad potrajalo neko vrime, pripali pero, tica dodje, a on joj kaže sve, što je i kako je, pa neka mu donese iz megare zlatan stan, te zlatnu tkanicu sam od sebe tka; dade joj za dicu hljeb, meso, vodu i smokve, a tica ode i donese stan.

Tako prošle i dvi hefte. Onda udje majstor i pita, da li je stan gotov. Carević mu ga pokaže, ovi se samo primio za bradu, pa gleda i ne može se dosta načuditi. Al carević neće sâm da nosi caru stan, već reče kujundžibaši: „Ti si majstor, a ja samo tvoj ćirak, — pa nosi ti stan.“ Tako i bi. Majstor odnese stan u seraj, a car se ne može sit nagledati kako lipo tka, i dade ga mladoj nevisti. I ova prepozna od prve svoj stan, pa si misli, da neće biti ni najmladji carević daleko.

Nevistu s drugim carevićem svedu, a drugi dan bi petak i carević podje na gjiriš. Izašlo svita, da ga ne možeš očima pregledati: mlado i staro. Sam kujundžibašin ćirak ne ide. — Kad kujundžibaša odmako, pripali ćirak pero, tica doleti, a on joj kaže što i kako, pa neka mu u šumici spremi dobra vranca i sve crne haljine. Tako i bi. Ode i ćirak u šumu, preobuče se u crne haljine, zajaše vranca, pa hajd na gjiriš. Tamoka mu i brat konja poigrava, a on mu vikne: „Careviću pobigni mi!“ Biži carević, a ćirak za njim: poteci, poreni, dok mu carević na dohvatu bio, spodbi džilit, i kako ga lahko udario, izbaci ga iz sedla, pa ode nevidom natrag u šumicu. Tamo se opet preobuče, metne na sebe stare haljetine i ode svojoj kući. Malo zatim stigne i kujundžibaša pa onda reče: „Moj sinko, da si danaske bio na gjirišu, kakova bi junaka na vrancu vidio! dojezdio ko vila, pa

džilitom digo carevića iz sedla i opet odletio ko vila. Mili bože zor junaka, da ga u dunjaluku drugog nema."

Ćirak muči, ništa se ne odaje.

Sad se ženi i treći carev sin, al mu se nevista neda svesti dok joj ne donese mlin, te sam zlatno mlivo melje. Opet zove i pita car kujundžibašu, a ovi druge majstore, al ni jedan od njiha nebi toga vrstan; sam ćirak odčepi i reče: „Zatraži u čestitoga cara šesdeset oka zlata, a hljeba, mesa, vode i smokava sve po šest tovara, a tri hefte neka niko ovuda ne ide. To kujundžibaša dopremi i učini. Carević se zatvori u svoju odaju, prižeže pero a tica doleti. Kaže on tici sve što je i kako i zamoli je, eda mu donese iz megare zlatan mlin, pa joj dade za đicu hljeba, mesa, vode i smokava. Tica ode i donese mlin. Kad bila treća hefta na domaku, ugarači se ćirak, razbaca halat i ćumur, taman ko da je dan i noć radio. Eto i kujundžibaše, da vidi jeli mlin gotov. Ćirak mu ga pokaže, a on se ne može dosta nagledati, kako lipo melje te iz njeg zlatno mlivo sipa. Spremi ćirak mlin, al sam neće pred cara. Kad li donio kujundžibaša mlin u seraj, nemože se car dosta nagledati kako sam od sebe melje i predade ga nevisti. Spozna ona od prve svoj mlin, pa pomisli da ni mladji carević nije daleko.

Tako budavši, svedu i ovu nevistu sa trećim carevim sinom. Drugi dan bi petak i carević ode na gjiriš. Sav se Carigrad slego, da se igre nagleda, a sam ćirak osto kod kuće. I kujundžibaša ode, pa kad se je poodmako, pripali carević pero a doleti tica. Carević joj kaže što je i kako je i zamoli je e da bi mu u šumicu spremila konja alatasta i crljene haljine. Ode tica po konja a carević u šumu. On tamoka a već ga čeka konj alatast i haljine crljene. Preobuče se carević i dodje na gjiriš. Kad došo onamo poviče bratu si: „Pobigni mi careviću!“ Poleti carević a ćirak za njim: poteci, poreni, poteci, poreni, i kad ga na domak stigo, spodbi džilit, pa kako ga je lako udario digo ga iź sedla i sa zemljom sastavio, pa bjež natrag u šumicu. Tuj carević opet presvuče haljine i vrne se u svoju odaju.

Jedva što je unišo, al eto ti i kujundžibaše: „Moj sinko, da si danas bio na gjirišu, kakova juneka na alatastu konju u crljenim haljinam, dojezdio ko vila, pa džilitom izbacio carevića iz sedla; e moj sinko, zor junaka, kakova svaki dan ne gledaš!“

Carević muči, ništa ne divani i ne odaje se.

Kad se tako tri sestre poudale za careva tri sina. zovne ih car preda se i reče: „Eto sam vas, emšalah, po volji razudô, samo mi još ti najmladja ostade. Imo sam sinka te bi i za tebe bio, ali

mi ga crna zemljica otela. Reci dite, za koga ćeš poći? Eno ti sina mursahibijinog, eno šehislamovog, eno i drugih vezira i paša."

Najmladja divojka poljubi mu skute i reče: „Tvoja carska volja, a ti patišahu, skuj mi od zlata jabuku, pa neka svi momci što su ovdjeka izpod dvora prodju, koga udarim jabukom, onoga mi daj."

Tako i bi. Dade car zlatnu jabuku skovati i po telalu razvikati, neka svi momci mimo dvora prolaze. — Prolaze svi, prolaze, al divojka ne našla pravoga i ne bacila jabuku. — Opet pošalje car telala, a ovi viče: „Čujte pa počujte! ima li još igdje koji momak, te nije mimo seraja prošo?" „U mene je ćirak, kaže kujundžibaša, on nije još prošo." Poćeraju bome i njega mimo seraja, a kad ga divojka spazi, prepozna ga i udari jabukom.

Sav se Carigrad začudi, kakova bekriju ova divojka izabrala, vas se grad začudi, a sultan plaho naljuti. „Obećo, obećo, veli sultan, pa ga i uzmi, al u mom dvoru nećete biti!" i otira ih u ćumez gdje guske spavaju.

Ni šta nevista kaže, ni carević. Udjoše u ćumez i smistiše se ko u kući.

Prolazilo vrime, pa jedan car ozohuri, da sa sultanom kavgu čini. Izvede car svoju vojsku, a sultan svoju. Utaborile se vojske pa stoje, čekaju drugoga dana, da se pobiju. To bilo mučno care-

viću u ćumezu, pa pripali pero a tica doleti. Sad kaže carević tici, kako mu car jabandžija digo vojsku na oca i zamoli ju, e da bi mu spremila vojsku što jaču može, da sutradan pobije cara. To mu tica i obeća.

Kad zora svane, i izidje sultan iz čadora, ali med njegovom i dušmanskom vojskom nova vojska. Čudi se car i pošeta u taj tabor. Carević uzjašio pred zlatnim čadorom hata, pa pregledava vojsku, a u to i sultan k njemu pade. Pozdrave se i selam si dadu, a carević mu reče: „Čestiti patišahu, danaske pusti mene da s neprijateljem boj bijem." A patišah njemu reče: „Kako vidim čestiti prijatelju, ti si jabandžija i došo noćeska iz daleka. Vojska ti je umorna, počini danaske, a ju ću boj biti." — „Ne ćemo tako, čestiti patišahu," veli carević, „moja je vojska željna boja i namaka ovdje stanka nema. Pusti dakle da tvoja vojska počiva, a ja ću sa svojom vojevati."

Kad ne bilo na ino, popusti sultan, a carević digne vojsku. Ma izabrane vojske: alaj do alaja, tabor do tabora. Udari od bitke muzika — nasta kreševo, nasta vika, bisni boj, kako nije bisnio odkad je zemana. Sultan se popeo na brig pa iz daleka gleda krvavi boj. U to i carević ranu u ruku zadobio, pa na svom konju dojaši k sultanu. Sultan izvadi svoju čevrmu i zaveže mu ruku, a on se opet vrne u bitku.

Prestade bitka, a carević više od polovinu vojske živu uhvati, jedno hise izsiče, a jedno izrani. I to bi sultanu plaho milo, te ga pogosti i zafali mu, a ovi ode i vojska mu ode.

Obuče carević opet svoje poderane haljine i onako izmučen i ranjen leže u ćumez.

I car ode u svoj seraj, zazovne si neviste, pa jim poče pripovidati o bitci. Kad se nafalio sviju junaka, reče najmladjoj: „A taman, tvoj keljo bio najpristaliji i najbolji junak!"

To zabolilo u srcu carevićevu kadunu, pa mu reče: „Patišahu, gorke su tvoje riči, a bez uzroka na mog gospodara sramotu bacaš; pa eto znaj, da ti je baš moj, kako kažeš keljo, dušmanina pobio." Onda ode u ćumez, gdje je carević još ležo, pa mu reče: „Dodji car te preda se zove!" Ode carević k sultanu i kad bi pred njim, pokloni se: drži desnicu za ledjima, a livom prime skut i prinese ga ustima.

„Zašto si sakrio desnicu?" veli mu car, „desnicom se selam daje." Nebi druge, carević pruži desnicu, a na njoj još careva čevrma, kojom mu je ranu zavezo. — Sad car ustade, pogleda ga pravo u oči i okupi plakati. Skočiše svi oko njega i pitaju ga što plače, a on reče: „Ne znam što mi je, — ali imo sam najmladjega sina, pa ga izgubih — a evo danas mi srce kaže, da sam ga našo."

Na to nemože druge ni carević, van i on proplače i reče: „Patišahu, našo si ga i našo je on tebe: ja sam tvoj sin i tvoj sin Mehmed ponajmladji.“

Sad se otac i sin zagrliše, pa kad se nagrlili i naplakali reče mu patišah: „Sad mi reci sinko istinu, što se je stobom ovo vreme dogodilo, — a ma istinu, od prve do najzadnje.“ „Eto, moja glava, a tvoja sablja, veli sin, kazat ću ti istinu tako mi boga i turske vire.“

Sad pripovidi Mehmed sve kako je bilo. Car se podnimio i smrko. Kad carević svršio, zapovidi sultan trojicu sinova smaknuti, a najmladjega posadi na svoj stolac, gdje je dugo i dugo carevo, a tica mu bila vavik od pomoći.

Siromašni softa.

Bio jednoč mlad softa, — siromak, da mu kadkad i hljeba ponestajalo. Kad nije kraj ćitaba sidio i učio, hodao bi čaršijom kaharan i pognute glave. Kad bi noć pala, beli mu nije ni san tio na trepavice, no bi sve prevrto misli, kako bi se sreće i zengjiluka dočepo. Pa kako se je mislima borio, oblada ga san, a u snu mu prikaza reče: Sutra će se prodavati ćitab; — kupi ga, u njemu ćeš naći put, koji će te do zengjiluka i sreće dovesti.

Kad u jutro softa ustane, premišlja o snu i ćitabu, — al čuje na čaršiji telala. Skoči onako pola snen, pa uprav pred telala. Taman on tamo, a telal prodaje ćitab. „Beli sada il nikada,“ pomisli softa, pa izvadi pare, a ma kukave pare i zadnje pare, kupi ćitab i ode š njime kući.

Tu je učio i učio i pô ćitaba proučio, a ne našo, što je tražio. Poče učiti drugu polovicu. Uči, uči i nadje što je tražio o zengjiluku i sreći. Veli u ćitabu: Idi u Stambul, potraži krpedžiju Saliha i on će ti kazati, gdje ćeš blago naći, a kad ga nadješ, iznesi što moreš za pet sahata izniti, a što izneseš, bit će ti halal kô majčino mliko.

Kad to softa proučio, pobro i razumio, krenuti će u Stambul. Kad bi u Stambulu, traži puna dva dana krpedžiju Saliha, traži ga i kad bi treći dan, beli ga i nadje. Pripovidi softa Salihu, što je i kako je, a ovi mu opet reče: „I ja sam usnio, da ćeš ti k menika doći i da ćemo blago iz megare izniti. Što iznesemo za pet sahata, bit će nam halal ko majčino mliko, ma ne uvarišemo li na domak petoga sahata iz megare izaći, beli ćemo postradati.“

Tako reče Salih i spreme se na put.

Idu šumom, idu, dodju i do megare: taman se otvorila, ko da insan zino. Udju u nju, a unutra blaga: a zlata, a srme, a bisera, da mu esapa nema. Bace se na blago, pa nosi i nosi koliko su

igda mogli, — pa nosi, nosi pet punih sahata. I kad ne bi ni dekik preko petoga sahata, ne uvariso softa izaći — a megara se zatvori i uhapsi kukavca softu. Kad to vidi krpedžija, a ma nebi mu žao, van natovari ı svoje i softino blago, pa ode odakle i dodje.

Kad softa vidi što se dogodilo ne znade ni šta će, ni kud će, pa se nekako dočepa velike odaje. On u nutra a soba prazna, tek po njoj ćilim prostrt a na ćilimu crna šiba. Prigne se, dofati šibu i stade se š njome igrati, pa kako se igro, udari nekako — a pred njim se stvori arap, dade mu selam i zapita ga šta želi. Softa ga umah zamoli i zapita bili ga mogo na bili svit izniti. „Čestiti sahibija," veli mu arap, „beli izaći ne možeš, i ovdje ti godinu dana čekati, dok se megara opet otvori." „A kad mi je čekati, veli softa, donesi mi barem, da šta izijem i spremi mi muziku da se naslušam i da mi vrime prikrati."

Tako i bi. Kad se softa najio i naslušo muzike, čuje negdje u daljini šum. Skoči softa od sofre, pa za šumom. Sve čuje bliže, a bliže, pa pomisli: „Beli je to negdje voda, a kad voda teče i na dan provire; poći ću tamoka, nebili se kutariso megare prije godine dana."

Tako je išo i dodje do ponora iz koga je šûm dopiro. Vidi da ne može dolje, pa se vrati u odaju, uzme ćakiju i reže ćilim ko kožu u opute, pa sve

jedno za drugo veže, natovari na sebe, ponese šibu i ode opet k ponoru. Sveže uže o kamen, pa se po njemu spušti do vode. Kad bio kraj vode, opet izvadi ćakiju, pa kopkaj, kopkaj i dokopa do svitla i čiste božje arije.

Kad bio pod vedrim nebom, odputi se do krpedžije Saliha. Kad mu pade na prag i selam mu dade, zatražiti će ga blago, što ga je iznio. Al da! u krpedžije nema ni duše ni obraza, pa zataji blago i učini se neznan svemu. Beli vidi siromašak softa, da ga je krpedžija, crn mu obraz, ljuto prevario, pa ne reče ništa, ma ni mukaet, van mu pušti na dušu i ode.

Toga vakta bila u sultana lipa šći, a sultan je neće za nikoga dati, van za onoga, koj bi na moru, kraj njegova, sebi seraj sagraditi umio, ma seraj kakav je i carski i koj bi putem oba seraja svezo.

Take glasove čuje softa, pa šibikom zove arapa i pita ga eda li bi mu mogo takav i takav seraj sagraditi i prevesti iž njega put u carski. — Arap reče da bi. To bi softi milo i poći će k sultanu. Kad tamo bio, dade mu selam, poljubi skut i reče: „Čestiti care, ako dadeš svoju sultaniju za meneka, sagraditi ću na moru napram tvog seraja isto onakav seraj, a putem ću ga svezati za tvoj.“ — To bi caru plaho milo i reče mu: „Ti seraj namistio, a moja šći tvoja žena.“ Sad će opet softa: „Za dvaestpet dana ću namistiti seraj, kako je tvoja

carska volja, a ma u to niko ne pogledo gradjevinu, jer kojim okom pogleda, onim će obneviditi."

To bi caru drago, a softi još draže. Tako budavši, ode softa, zovne arapa i reče mu, da počme graditi. I arap ti tuj za čas smrlaiso i majstore i japiju — pa stade buka i lupa, pa metež i galama da bi insan oglušio. Dižu se dvorovi, a niko se ne ufa na nje ni pogledati. Jedini mursahibija reče: „Beli već ne mogu izčekati, da vidim eda li se seraj diže, — pa kako bilo, pogledati ću bar na jedno oko." Tako reče, tako i u čini: zatvori rukom desno oko, a livim pogleda seraj. „Alaj lîpih dvorova, zaviknuti će mursahibija, ma sve na jedan aršin širi i jedan boj viši od našega seraja." To rekav oćoravi na livo oko.

Kad prošlo dvaestpet dana, prestade buka i lupa, a arap dodje k sultanu, pokloni se i reče: „Čestiti patišahu, zet te zove, da mu vidiš dvorove."

Pošeta car, da vidi dvorove, pa nadje i prostranije i sjajnije od njegovih. To mu bi plaho milo i dade sultaniju za softu.

Beli se tako siromašak softa i sreće i zengjiluka dočepo, ma dostajo se i žene, da je onakove druge sunce ne grije.

Jednoga večera, kad je ležo sa hanumom na dušeku, zapita ga ona: „Reci mi, gospodaru, tako ti mene i turske vire, kako si mogo takove dvorove smrlaisati, — a ma dvorove da ih ni moj babo

lipših nema?“ Softi bi plaho mučno kad ču što ga hanuma pita, te se podnimio i zamislio. Pa kako se je zamislio i zagledo u crne joj oči i bile zube ne mogne srcu odoliti i reče joj, da imade šibiku i sve i sva.

I to bi drago hanumi. Sutradan čim softa ode, uzme mu žena šibu pa traži šta je želila, i za čim joj je srce ginulo. A znala je zatražiti! Dok je još softinica djevovala, imala je ašika cara iz komšiluka, pa ga od srca zaželila i za njim se zapalila. Pa kad opet noć pala i oni legoše, a softa zaspo, maši se softinica šibike i zovne arapa: „Odnesi mi muža i baci ga u more, a ove dvorove prinesi u komšijino carstvo, pa mi ih sveži za dvorove mog prvog ašika.“

U čijoj je ruci šiba, toga mora arap slušati; ali mu se desilo srce milostivo i zavolio bio softu, pa ga ne baci u more, van odnese na djubre, a dvorove sveže za seraj prvog softiničinog ašika.

Kad se softa u jutro zbudi i vidi zlu i goru, dositi se jadu i da ga je žena ljuto prevarila. Tako je išo kaharan čaršijom i ne postalo dugo, opazi svoga arapa. Pita ga softa kako se to desilo, a arap mu pripovidi sve, a ma sve od prve do zadnje i onda mu reče: „Eh, kukav ja, bez tebe sahibije!“ A onda njemu softa: „Težko li ti nova agu služit, uzmi i donesi menika šibiku, a mi ćemo opet djeveriti kako i dosele.“ — Komu to draže

od arapa, pa mu vjerom ćefilio i vrno se u seraj k hanumi.

Ne potrajalo dugo, al eto ti arapa sa šibikom, pa će mu reći: „Evo ti, sahibija, šibike; podji samnom do tvog seraja, pa kad budemo ondjeka, biti će već i noć, a ti se primi, a ma čvrsto za seraj, da te vitar ne odnese, jer ćemo ga na staro misto odniti." — Tako i bi. Dodjoše k seraju i padoše mu na prag, kad se već bila i noć spuštila, a u seraju softinica sa svojim ašikom usnula. Softa se primi za seraj, arap ga digne, vitar se podiže i što bi okom trenuo bio seraj na svom starom mistu svezan za sultanove dvore.

Kad bi na sat prije zore, ode arap k sultanu i reče mu kakova je nevira njegova šći. Kad to sultan začu, plaho se naljuti, a arap mu reče: „Patišahu, jednog svita glavo, ako nemaš vire u meneka, a ti dodji sam, pa vidi s kime leži."

Ustade sultan, povede sa sobom mahbendžiju, i podju u zetove dvorove. Kad li unutra bili i otvorili od ložnice vrata, — a na dušeku mu šći sa novim zetom. I sultanu lice planu, pa kliknu sluge da ih u more bace. Tako i bi. Sad uze sultan softu za ruku i reče mu: „Ne žali za nevirnicom, eno ti moja mladja šći i lipša i bolja je od ove; — eno ti je i vodi je u svoje dvorove."

Softa mu poljubi skute, oženi mladju šćer, oženi

je i ne požali nevirnicu, a ma gledajuć hanumi crne oči i bile zube ne izgubi pamet i ne oda šibiku.

Agina šći.

Bio aga na krajini i imo šćer. Dok je mlad bio ne bi mu druga medj junaci, al mu pod starost oslabila ruka za sablju, a tielo za konjica, ta bilo mu sedamdeset i toliko godina. Jednoč mu dodje od cara ferman, da ide na vojsku. Kad staričak proučio ferman okupi plakati i reče: „Mili bože, što ću sada? Niti mogu ići, nit ne ići.“ To mu čula šći, pa reče: „Ne tuguj babo, van ti menika podaj svoje haljine, i svoje oružje, natrpaj mi džepove dukatima i podaj mi iz podruma dobra dorata; ja ću obući tvoje haljine uzjašit dorata i poći mjesto tebe na vojsku.“

Aga ne zna što bi prigovorio, — pa bome i spremi šćer, kako je rekla i pošlje je na vojsku. Ode šći, i kad bila na prvom konaku, preteče ju aga, pane u busiju i vikne joj: „Stoj junače, il ćeš poginuti!“ Ali mu šći za to mari i ne mari, pa učini golom sabljom juriš na agu; kad to ovaj vidi zaviče: „Ne sieci šćeri, ja sam!“ „A što ti tuj radiš, babo?“ pita ga šći. „Došo sam da vidim jesi li dobar junak,“ veli aga. „Bolje bi činio da si kuću čuvo,“ kaže mu šći, „a sad de, idi kući.“ Šći ode svojim a aga svojim putem.

Kad šći bila na trećem konaku, preteče je aga opet, zasidne u busiju i vikne joj: „Stoj junače, il ćeš poginuti!“ Al mu to šći sluša i ne sluša, pa golotrbom sabljom učini na njega juriš. „Ne sieci šćeri,“ vikne aga, „ja sam, tvoj babo.“ Na to se šći naljuti i reče: „De babo hajde kući i čuvaj dvorove, jer koga treći put u busiji nadjem, ma ti bio, neću mu glavi halaliti.“ — To rekav ode ona svojim, a aga svojim putem.

Tako jezdeći pade agina šći u šeher na konak. Tuj prenoći, a sutradan prije nego će poći viče telal, neka se niko od vojnika nikud ne miče, van kud pao, nek ondje i ostane. Ne bilo i njoj na ino, te ostane u hanu, gdje je konačila. Kad li neima nikakova daljega glasa od cara, domrzne joj se sjedit u hanu i podje s handžijinim sinom šetati. Kad se vrne handžijin sin k otcu reče mu: „Alaj babo, kršne i zor divojke ovog našeg musafira.“ „Kakove divojke?“ pita ga handžija. „Bome ovog junaka što na vojsku ide,“ veli sin, „de babo, ako boga znadeš, oženi ju za mene.“ „I meni se nešto prelipa za junaka vidi,“ veli mehandžija, „al ko će na pravdu boga kazati da je cura, ne uvjeriv se; već znaš šta sinko? odvedi ga u bašću, ako je divojka, poći će cviće brati, ako je muško sisti će kraj vode u hladovinu, zapivati i zaželiti ja vina, ja rakije, da se u vodici hladi, dok on u hladu počiva.“

Tako i bi. Podje handžijin sin sa aginom šćeri u bašću; šeću po djulistanu, ona nit ne gleda djulove, al kad dodjoše k vodici, baci se u hladovinu i zapiva tanko glasovito; pa zaželi vina i rakije, da je u vodici hladi, dok ona u hladu planduje.

Vrnu se iz bašte, i handžijin sin kaže ocu, da je u hladu zapivala i zaželila vina i rakije, a cviće ni pogledala nije. Pa mu opet reče: „De babo, ako boga znadeš, oženi me s ovim našim musafirom.“ Opet će mu mehandžija: „Težko je sine, na pravdu boga kazati jeli mužko il žensko, ne uvjeriv se; već znaš što, sinko, povedi ga k moru dubokomu, ako je žensko, sisti će kraj mora i opirati noge, ako je muško, popet će se na stinu i skočiti u more.“ To posluša sin i povede musafira k moru: sin side kraj obale, a agina se šći pope na stinu, pa skoči u more i opet dodje na suho.

To bilo mehandžijinu sinu žao i oni se vratiše kući. Kad se opet desiše u hanu, prošeće agina šći bašćom, a pred sobom opazi zmiju. Zmija podigne glavicu i reče: „Dobar insanu, idi k handžiji i kupi me od njega, a ja ću ti od velike koristi biti.“ To čuvši agina šći, ode k handžiji i zatraži ga da mu proda zmiju. Handžija traži pedeset dukata, a agina mu šći daje dvaespet, tako se pogajali, dok i handžija ne obali cinu na dvaespet. Izplativši dvaespet dukata vrne se agina

šći u bašću, uzme zmiju a ova joj reče: „Dobar insanu, u dobar si se ti na mene namirio, a ja na tebe; ja sam sin zmijskoga cara. Uzmi ti meneka i odnesi na jedno misto, koje ću ti ja pokazati; ja ću zazvižnuti, a sve zmije će se skupiti oko nas, pa će nas odniti k momu ocu. Kad mi tamoka dodjemo, pitat će te otac odakle sam ti ja, a ti reci: „bog mi ga dao;“ on će reći: „nije, — meni ga je bog dao;“ a ti reci: „ja sam ga kupio;“ on će ti reći: „kad si ga kupio a ti mi ga prodaj,“ pa će ti davati silu novca, i dragog kamenja, i svakog lika i otrova i sve što smislit možeš, al ti me ne daj već mu reci: „ja ne tražim ništa, van malog dorata što imaš.“ Ako ti dade dorata za mene, podaj me, ako ti ga ne dade, a ti me ne podaj.“

Tako i bi: zmija ga dovede na jedno misto, zviždne, zmije dolete i odnesu ih k zmijskom kralju, ovi daje za nju sve bogatstvo i zlato i drago kamenje i otrove i likove, al mu je za to agina šći neda, van ga traži malena dorata, nu zmijski kralj nikako i nikako ne tide dorata pregoriti. To vidivši agina šći, metne opet svoju zmiju u njedra i podje od njega. Kad to vidiše zmijskog cara velikaši i rodbina, rekoše mu: „Kad si nećeš rodjenog sina da odkupiš, kako bi što za nas uradio?“ I to cara okrene, pa zovne aginu šćer i dade joj malena dorata, a ona njemuka svoju zmiju i otidje.

Kad se odmakli reče joj dorat: „Dobri sahibija, u dobar se ti na mene, a ja na tebe namiri. Uzjaši me i reci mi, kamo ću te odniti, zažmiri i samo malo se u sedlu makni, te ćemo za čas ondje biti. Ona ga posluša i reče mu, da ju odnese u han, u kom je noćila, uzjaši na njega, zažmiri, makne se u sedlu, i za čas ih eto u hanu.

Od cara ne došla još nikakova zapovid. Agina šći proda svog prvog konja i zapita dorata, što jede, a on reče, da jede samo rezačije i pirinč, a vodu da pije. Ona ga nahrani i reče mu: „Evo još od cara nikakove zapovidi, pa nit znam što ću, nit kamo ću; odnesi ti meneka u Stambul, da vidim što će od vojske biti.“ To rekavši uzjaše dorata, zažmiri, makne se u sedlu i istu večer padoše u Stambulu na konak.

Šeće se agina šći četiri, pet li dana po Stambulu i sluša, što će telal telaliti, hoće li se boj činiti. Jednoga dana podje telal ulicama vičuć: „Čujte i počujte, dao car hendek izkopati, ko ga preskoči, dat će mu sultaniju.“ — To čuje agina šći i pripovidi doratu, a ovi joj reče: „Idi pa pogledaj hendek, i kaži mi kakav je.“ Ona ode, pregleda ga i povrnuv se reče: „Dorate brate, mučno ga je očima pregledat, a kamo li preskočit: ima deset aršina dubljine, a trideset širine.“ Dorat joj na to reče: „Idi k telalu i reci mu, da ćeš sutra

hendek preskočiti." — To telal javi caru, a ovi ureče obdulju na sutradan popodne.

Kad bilo sutradan popodne, navro svit oko hendeka, glava kraj glave, — taman sav Stambul vanka prohodao. I car na ćoške sašo glavom da gleda. Sad side agina šći na svog dorata, zažme očima, makne se u sedlu, a dorat kano vila skoči i na još onliku širinu preskoči.

Caru bilo drago što je takova junaka našo, povede ga u svoj seraj, dade mu sultaniju, pir učinio i u gjerdek ih sveli. Sutradan pita sultaniju mati, kako joj je, a ona veli: „baš nikako." Tako bi i drugi dan. Treći dan dodje sultanija k materi i reče joj: „Po bogu majko, neka više ne ide k meni, jer ću u more skočiti." To reče mati sultanu i oni učiniše vieće što će š njime: „Inače je zor junak, veli car, i žao mi ga pogubiti. Pošaljimo ga po divsku kobilu, pa se sigurno više natrag neće vratiti." To i drugi begenisaše i rekoše carevu zetu, da mu je ići po divsku kobilu il glavu izgubiti.

To aginoj šćeri plaho mučno bilo i ona se potuži doratu: „Brate Dorate, što ću sada, tiraju me po divsku kobilu?" „Idi u čaršiju, veli dorat, pa kupi tri bivolske kože, namisti od njih ular, pa ćemo otići na jedno jezero, ma vrlo golemo jezero; kraj jezera je drvo suho, poviše od insanskog boja, ti ćeš se popeti na to drvo, ja ću zavrišćat, jezero

će se zalilat, kobila divska će izići, a ti joj reci: „Sidi smirom babo, ne diraj u moje dite."

Tako rekav, kupi agina šći tri bivolske kože, namisti od njih ular, zajaši dorata, zažme očima, malo se u sedlu makne i što bi dlanom o dlan, odletiše k jezeru. Tuj bi sve tako kako se dogovoriše. Agina šći se popne na suho drvo, uzme ular u ruke, a dorat zavrišti. Sad se stane jezero gibati a iz jezera izadje kobiletina, velika i velika, malo ne ko kuća. Agina šći joj povikne: „Sidi smirom babo, ne diraj u moje dite," i spusti na nju ular; kobila se smiri i stane, bilo joj telisem, dok ular pane na nju.

Podju oni natrag u Stambul. Izašo svit pred njiha i sve se čudi, kako junak na malešnu doratu vodi ogromnu kobiletinu i to bi ćosli za svakoga i svak se nehote nasmije.

Kad dodjoše k sultanu, ovomu bi u jednu ruku drago, što imade divsku kobilu, a u drugu mučno što mu se zet i nezet kući vrno. Ode zet k svojoj sultaniji i tu konak konači, a sutradan će sultanija materi: „Il ću skočit u more, il neka više k meni ne ide." To kaže mati sultanu i učiniše vieće. Žao bilo sultanu zeta i reče: „Nebi bilo pravo, da ga u boga pravdi pogubimo, jer je zor junak ma i bio kukav zet; pošaljimo ga k jenidunjal-divojki Šehsadi po ogledalo, u kom se vas

dunjaluk vidi. Odanle se beli više vrnut neće.“ Tako rekoše i kazaše zetu.

To bilo aginoj šćeri plaho težko i potuži se doratu, a dorat joj reče: „Što ćemo i kako ćemo do njega, ne umim ti kazati; ali časa časiti nije, — podjimo kud nas dobra sreća i naša pravda donese.“

Uzjaše dakle agina šći dorata, pa hajd, hajd vas božji dan, dok ih i dan prevario a noć okupila. Taman bilo i o jaciji, a oni još pod božjim nebom po gorama jezde. „Kuda ćemo na konak, šta li ćemo za ogledalo?“ veli agina šći. „Sad ćemo k onoj vatri u gori;“ kaže dorat, „i naći ćemo jednu dîvicu; kad ju zovneš pomateri ju i neboj se je.“

Prispiju k vatri, na vatri vrije kazan insanâ, a kraj njega leži divica i prebacila jednu sisu preko ramena. — „Selamaleć mati!“ vikne joj agina šći, a divica malo progleda. „Selamaleć mati!“ vikne joj po drugi put, a ona se tek makne. „Selamaleć mati!“ vikne joj po treći put, a ona joj se odzva: „Alećum selam, junače! da me nisi pomaterio, nebi živ odavle otišo, evo ima sedamdeset godina, što nije odavle niko žive glave iznio.“ Sad ju zapita agina šći: „Reci mi, velika divice, gdje je Šehsade jenidunjalije kuća i ogledalo?“ — „To ti ja nemogu kazati,“ veli divica, „ima od mene starija sestra u trećoj planini; otidji k njoj i upitaj je, možebit će ti ona to znati kazati.“

Tako budavši podju oni dalje preko prve, druge i dodjoše na treću planinu. Tuj vatra gori, a kraj nje divica leži, — sve ko i na prvoj planini. Agina šći joj selam dade: „Selamaleć majko!“ — a ona joj ga ne odvrati. I tako joj pet puta i selam dade i pet puta ju pomateri, dok ju ona pogleda i reče: „Alećum selam; fali bogu, što si me pomaterio, evo ima sto dvaest godina što odavle niko živ izašo nije, beli nebi ni ti.“ — „Kaži mi, divice majko, veli agina šći, gdje su konaci jenidunjali Šehsade i gdje joj je ogledalo?“ — „To ti ja ne umim kazati, veli divica, ima od mene još za dvaest godina starija sestra, na drugoj gori; ako ti ona ne znade kazati, onda već od nikog ni saznati nećeš.“

Tako bilo i oni opet krenuše na drugu goru. I tamo vatra gori, na njoj vrije kazan insana, kraj njega sidi divica i sve onako ko i kod prvašnjih. „Selamaleć majko!“ dovikne joj agina šći, a ona joj i ne odvrnu selam; pa tako sve šest puta i kad joj sedmi put dade selam i pomateri ju, pogleda ju divica i reče: „Hvali bogu, mlad junače, što si me pomaterio, — evo ima sto četrdeset godina, što odavle niko živ otišo nije.“ „Majko divice, reče agina šći, bi li mi umila kazati, gdje su konaci jenidunjali Šehsade i gdje je njezino ogledalo?“ „Preći ćeš ovu goru, veli divica, i pasti na râvno, a na sridi râvna su gromade kamenja, nu to nije

kamenje, van okamenjeni insani; tuj ti sjaši s konja, prouči njima pred dušu, pa opet uzjaši i podji na vrh polja. Tuj su konaci jenidunjali Šehsade i na njima sedmera vrata. Pet vrata ćeš proći i naći prazna, na šestih vratih stoje hrti, a na sedmih konji; pred hrti ima hrpa sîna, a pred konji hrpa kosti. Tuj sjaši, metni sino pred konje, a kosti pred hrtove; unidji u avliju, popni se u gornje odaje i tuj ćeš naći Šehsadu. Ogledalo joj je med pendžeri i radi ga se dobavit, a kad ga poneseš, gonit će te i konji i hrtovi. Ako predješ kamenje i paneš na râvno, kutariso si glavu."

To bilo aginoj šćeri plaho drago, zafali divici i odjuri nizbrdice i pade na ravno. Tuj nadje gromade kamenja, sjaše i proučiv im pred dušu, uzjaše, pa se pope u vrh ravnice i pade pred dvore Šehsadine. Tuj nadje sve, ko što biše divica rekla: prodje petera vrata, na šestih nadje hrtove, a na sedmih konje; pred hrtovi sîno, a pred konji kosti. Ona metne pred hrtove kosti, a pred konje sîno, pa se uzpne u gornje odaje. Tuj nadje Šehsadu zaspalu na jastuku, a kraj nje med pendžeri ogledalo. Ona polako uzme ogledalo, snese ga u avliju, uzjaši dorata, i poleti na avlijska vrata. Kad to vide hrtovi i konji, poletiše u poćeru za njom; al ko će stignuti njena dorata?! Sve bjež, pa bjež, poteci poreni, preko livade, pa kad predjoše ka-

menje, zavikaše hrtovi: „Ako si muško, budi žensko," a konji: „Ako si žensko, budi muško!"

Sad podje ópet dalje rahat i stigne u Stambul. Uzme ogledalo i dade ga sultanu, a ovi sultaniji. To bilo caru u jednu ruku milo, a u drugu ne milo, a sultaniji u obe ne milo. Pade noć, a carev zet ode k svojoj sultaniji konačiti; ta kud će drugud, š njom se oženio?

Kad sutradan zora svanula i sunce granulo, lupa sultanica na vratima: „Ustaj šćeri, što si tako zakasnila?" A ova joj odvikuje: „Stani majčice, sad ću doći!" Kad li sultanija izadje iz ložnice, pita ju mati: „Kako ti je šćeri moja?" A sultanija joj odgovori: „Dobro majko, bog mu dao zdravlje i od babinog zdravlja pola, od tvoga pola i od moga treće hise."

Šahbas i Rahman.

Bio car, pa pod starost oslipio. Bijaše mu velika muka, a niko mu ne mogo očinji vid povratiti. Jedne noći mu se usnije i čuje glas koji mu reče: Ulovi u moru ribjeg cara, poznat ćeš ga po kruni na glavi, pa zlatnim i crnim prugama po tielu; razreži ga i s onom masti, koja je u njem namaži oči, pa ćeš progledati.

Kad se car probudi, pozove mursahibiju i sina, pa jim reče što je usnio. Ko će poći dakle ribjeg

cara loviti, van mursahibija i carev sin. Idu oni, idu i dodju do mora. Love tri dana, a ništa ne ulove; kad li bilo četvrti dan o akšamu, izvuku iz vode ribu sa krunom na glavi, a žuto i crno izpruganim tielom. Odmah poznadoše ribjega cara i unesoše ga u šator, pa legoše na konak. Carev sin lego u jednoj polovici šatora, a mursahibija u drugoj. Carev sin ponio sa sobom ribjega cara i zaspo. Kad li po noći začuje glas: Careviću, obadva ti svita, pušćaj ti mene ja ću ti uviek od pomoći biti! „Kako bi te pustio, veli carev sin, kad te jedva ulovismo, da mi ocu vid povratiš?" — A opet će ribica moleći ga se: „Pušćaj ti mene, careviću, ako boga znadeš, a ja ću ti uviek od pomoći biti."

Smili se careviću kukava riba, uzme je i baci u more.

Kad sutradan zora osvanila, a mursahibija usto, pa traži ribjega cara, al ga u carevića neima. „Kud je riba, tako ti boga?" pita mursahibija. „Valah je ovdje bila i valja noćas pobigla," veli carev sin. Ali mursahibija ne vjeruje, van pošalje caru haber, da mu je sin ribjega cara pustio. Podju oni u Carigrad i kad bili na tri konaka, vidi carev sin, da mu car neće glavi halaliti, pa ukrav se iz čadora, pobigne. Tako bjež, bjež, susretne čovjeka. Pozdrave se i carev sin ga upita, ko je i kamo će. „Ja se zovem Šahbas, reče putnik, a pošo sam u

gurbet." „Ja sam Rahman beg, pa sam i ja pošo u gurbet," veli carev sin, ne hoteć po pravu kazati ko je i što je. „E, taman, pa možemo zajedno," reći će Šahbas. To cerevu sinu milo bilo, i podjoše skupa.

Idu oni, idu, a noć ih u šumi uhvatila. „Biva, reče Šahbas, evo u šumi nam je noćiti, ja ću leći a ti straži." Tako i bi. Šahbas leže a Rahman straži.

Misečina ko dan. Rahman gleda oko sebe i u to opazi zeca, kako oko njih skakuće. Uzme Rahman sohu, udari zeca, a on se samo prebacuje, udari ga opet i opet, a zec skoči, pa bjež, bjež, a on za njim. Tako doletiše do velike megare; zec skoči u nju, a u to izleti iž nje ljudina sa velikom sabljom. Sad se preplaši Rahman pa bjež, bjež natrag gdje je Šahbas spavo. Side opet, sidi, sidi, al eto ti zeca: grizka travicu, igra se, skače oko njih, a Rahman opet uhvativ sohu udari zeca. Zec poleti, za njim, pa tako on bjež, bjež dodju opet pred otu megaru, zec uleti u nju, Rahman za njim i budavši unutra vidi dva zor junaka gdje side, kraj njih šadrvan voda i sofra, a med njima divojka, da je se dva oka nagledati ne mogu.

„Što si došo bolan?" reče jedan od junaka.

„Došo, vala, za zecom," odvrne Rahman, a ne gleda junake van divojku. Ništa, — oglušio i onimio, — tako ga mlada začarala; muka ga stisla,

pa će prelomiti srce i reći: „Tako vam boga velikoga, čija je ovo cura?“ — „To je naša sestra, a mi je evo ovdje već osam godina čuvamo!“ — „Beli zor cure, sestre u vas! dete junaci tako vam vire i boga velikoga podajte mi je!“

„Ako te zavoli i ako ti nju voliš, vele braća, — mi ti je ne kratimo, ali znaj, da odavle za osam godina ne smiš nikuda i moraš ju za to osam godina čuvati, kako smo ju i mi do sada čuvali.“ To Rahmanu vrlo milo bilo i upita curu eda li ga hoće. I ona se desila milostna, i reče da ga hoće. Sad reče Rahman: „Moram po brata Šahbasa, koj mi odavle nije daleko.“ To rekavši ode i nadje ga još gdje spava. „Ustaj, brate, viče mu Rahman, našo sam curu i ženit ću se; pa mu pripovidi sve, što i kako je bilo. Šahbasu ne bilo na ino, van podje u megaru. Tuj se oni častili, — braća dadoše Rahmanu sestru i rekoše mu: „Po noći kad ležeš, zatvori se dobro i ne otvori nikomu, ma kako te molio i zaklinjo.“

Podje Rahman sa hanumom leći, kad li u neko doba noći čuje pomaganja pred vrati: jao pomozi! pogiboh pomozi! ako boga znaš pomozi! — To Rahmana u srce dirnu i otvori vrata, al u sobu stupi div, sgrabi nevistu i odnese ju.

Sad skočiše braća, uhvatiše Rahmana, svezaše mu ruke i odvedoše ga, da će ga pogubiti. U to pristupi Šahbas, pa će jim se moliti: „Evo njegov

i moj život u vašim rukama, pa pridržite vi njega još za petnaest dana, a mene pustite: ne dovedem li vam sestru u to petnaest dana, a vi ga pogubite.“

Tako i bilo. Braća ustaviše Rahmana a Šahbas otidje. Ide Šahbas, ide i dodje kraj mora. Tuj nadje tahtu, side na nju, pa veslaj, veslaj rukama, dopliva na drugu obalu. Tuj ide preko gora i šuma, a u jednoj dolini opazi prilipih desetak kula. Podje Šahbas k njima, al na avlinskim vratima stoje dvi cure, da lipše smislit ne možeš, jednom nogom u avliji, a drugom preko praga. Kad ga ugledaše, plaho se poplašiše i stadoše mu vikati: „Kamo ćeš po bogu brate? Ako ti je glava draga, biži nevidom natrag, jer će naskoro div doći!“

„E, samo neka dodje, veli Šahbas, a vire vam po bogu sestre, jeli doskora dovodio curu lipu i prilipu?“

„Jest, kažu divojke, eno je u gornjim odajam.“ Popne se Šahbas u gornje odaje. U prvoj sobi side tri cure, — tri vile, — jedna lipša od druge! Ja usta biser, ja oči sunce, — ja lica ružice. — U drugoj sobi leže, svi pogubljeni junaci, — krv i tjelesa. U trećoj opreme sjajne, nikad ne čuvene i nikad ne vidjene, zlato, biser, svila i kadifa, srma i oružje svake ruke. U četvrtoj sidi mlada nevista. Kad li se oni upoznali viče mu nevista: „Po bogu brate, bjež ako ti je život drag, — jer još nijedan junak nije odavlje živ otišo!“ Ali to

Šahbas i ne sluša, van on ide u treću sobu, uzme izabrano oružje pa ode na avlinska vrata i sakrije se za kapiju. U to se vraćo div s lova, ljutit što se vraćo bez lovine. Prodje kroz kapiju ne trenuv ni livo ni desno, a Šahbas zamahne omašnom sabljetinom i skine mu od jednoč glavurinu i složi ga pod noge.

Sad se vrne u dvorove. i pregleda ih. Tuj nadje još sedamnaest cura, sve branih i prebranih, a zlata i blaga da mu ni mire ni broja neima. Još nadje dvoje papuče, — ma papuče, kakove nijedna kaduna na noguh imala nije i kojim premica na svem dunjaluku neima. Uzme Šahbas jedne od tih papuča, metne ih u njedra, natrpa zlata i i bilih para što je mogo poniti od hašluka, povede nevistu i druge cure, narede splav, prebrode more i došavši onkraj, reče ostalim curam: „Sad idite, kud koja znade i ima," a on podje sa nevistom k Rahmanu. Taman bio petnaesti dan na domaku i braća izvela Rahmana da ga pogube, kad li eto Šahbasa sa nevistom.

„Evo vam vaše sestre, reče Šahbas, a dajte vi menika moga brata!" Tako i bi. Nevista ostade kod braće a Sahbas i Rahman podju dalje svojim putem.

Tako putujuć i harčeć divove pare dodje vakat i oni spanu na zadnju paru. Što će sad? „Neima fajde, veli Šahbas, valja nam ove papuče prodati." Smisti se Šahbas u čaršiji, pa ih prodaje. Vala

nagrno svit gledati ne vidjeno. „Evo ti pet sto groša,“ reče jedan mušterija. — „Nedam nego za pet hiljada,“ veli Šahbas. Sve se čudi prilipim papučam, — al ko će smoći da ih kupi?

To gledala sa pendžera Šehislamova šći, a opet nju motrilo momče sirotče i kukavče pa će joj poviknuti: „Ala curo lipa ti si, željo moja, da si moja!“ Šehislamova šći se nasmije i reče kukavcu golotinji: „Beli momče, donesi mi one papuče, pa neka sam tvoja!“

Kad to momče začu, umiša se u mušterije, pa kako su papuče iz rukuh u ruke išle, da ih svak pregleda, dokopa ih se i taj bekrija, pa on šnjima u njedra, izmakne se iz svitine i donese papuče Šehislamovoj šćeri. Pripovidi ona babi što i kako je bilo, kako mu je obećala, da će za njega poći, — i bome ne bilo druge, van mu je Šehislam dade.

Pofali se Šehislamova šći svojim papučama pred sultanijom, a to ona ne mogla preboliti van će ovako caru: „Eto babo, u tvoje izmetačice, da budu lipše papuče neg u mene! Sramote i rugobe do boga miloga! Već ti hajde babo, i nadji mi onakove papuče, — a ako li mi ih ne nadješ, ma ili ću se otrovati il u more skočiti!“ To caru u jednu ruku vrlo mučno bilo, a u drugu opet i sam vidio da u njegove šćeri valja da budu najlipše papuče u carstvu. Što će van podje tražiti trgovca, te

je te papuče prodavo. Nadje ga i zapita: „Reci more, imaš li još igdje onakove papuče? a ako ih imaš, ti je donesi i traži od mene što god uzhtiješ.“ „Beli čestiti care! veli Šahbas, ja znadem još jedne i za tvoj hator poći ću po nje i doniti ću je!“ To caru plaho milo bilo i ode zadovoljan u svoje dvorove, a Šahbas put pod noge, pa hajd preko mora u divove dvorove, uzme blaga što je mogo poniti od hašluka, spremi u njedra ostale papuče i vrne se k caru.

Car veseo i preveseo pita što želi, da mu obećanje izpuni, a Šahbas mu poljubi skute i reče: „Tvoja carska rieč i volja neka je sveta, pa ti podaj svoju šćer za mog brata Rahmana.“ — Beli se car nije takovoj molbi nado, pa se malo zamislio, ali šta hasni misliti kad je obećo? — Obećo pa valja i držati. Dovede Šahbas Rahmana, a car mu dade svoju šćer.

Živili su sretno i veselo. Jednoga dana reče Rahman: „Čestiti care i babo, i u mene imade babo i car u Carigradu i u mog babe ima kaduna a moja majka: pusti ti da tvoja šći i ja podjemo k njimaka, da se vidimo i pozdravimo.“ I to caru na ino ne bijaše, van spreme ponajbolje hate iz podruma, deset robova i šest robinja, dade jim zahire i darova i po carsku ih odpremi.

Podju oni što u kolima, kud kola mogu, a što na konjima kud kola ne mogu. Dodju na tri ko-

naka do Carigrada. Noć ih ulovila i valja jim šator razapeti. Rahman razapeo šator, a Šahbas ne razapinje za sebe. — „Šta ćeš ti, brate Šahbasu, pod vedrim nebom noćiti?“ pita ga Rahman. — „Neću, vala, brate Rahmane, van ćeš ti razdvojiti pregradivši svoj šator, i ti ćeš s hanumom u jednoj polovici, a ja u drugoj noćevati!“

Kako Šahbas reče — Rahman ne poreče. Leže Rahman sa kadunom u svojoj polovici a Šahbas u svojoj. Rosica sitna pala, a vedra ju misečina obasjala. Izmami Šahbasa srce na polje. Kako je tihi vitrić pirio, a lišće i travica treptila, sidoše na drvo četiri vile. Reče prva vila: Jadna junaka carevića Rahmana, veseli se da k ocu ide, a otac mu šalje hata — kad uzjaši nanj — umrti će. — Nato će druga: Jadna junaka carevića Rahmana: veseli se da će oca viditi, a otac mu šalje po tataru šišu od almara, kad je okusi umrti će. Na to će treća: Jadna junaka, carevića Rahmana, veseli se da će k ocu doći, a ne tegne li na hatu umrti, il iz šiše smrt popiti, pa udje zdrav u dvorove, — stvorit će mu se babo u radu, pa će se na tankoj niti dolje spustiti, pretvoriti se zmija a onda zmaj i progutati ga. — Na to će četvrta: A oni, te mu to kaže u kamen će se prometnuti!

To rekav odletiše vile, a Šahbas udje pod šator,

pa ne mogav zasniti, prevrćaše u mislima, što je od vila čuo, dok su orozi zapivali i zora svanula.

Kad sunašce granulo i tičice propivale, sbudi se Rahman i ostala družina. „Sabaile hairula, brate Rahmane,“ pozdravlja ga Šahbas, a ovi mu opet liepo odzdravlja: „Sabaile hairula, brate Šahbasu!“ Stadoše pred čador u čisti božji ajer; Šahbas se na sablju naslonio spustio glavu i podnimio: muka ga ufatila, žao mu šta vile rekoše, — pa mu težko Rahmana i pogledati. Kako pred njima pukla ravnica i prilipa jalija, pa ti poteže po sebi oči da ne možeš, van ju gledati sve sjednog kraja na drugi, vide hata gdje po njoj igra, — ma hata, kakova još nikakav car jašio nije: na njem oprema sva zlatna a srmali uzengjije po puštenoj grivi skakuću. Ništa, van ko da ti kaže: uzjaši me. Igra hat i oko njiha; Rahmanu oči zakrisile, vidiš mu da bi volio nanj uzjašiti no vas dunjaluk. Eto ti bome hata i pred njega, stane, kopka kopiti i vrat prekrivljuje; istom Rahman nemože da srcu odoli i prime uzengjiju, — ali to u dobar čas opazi Šahbas, pa kako sabljom zamahne odsiče hatu glavu. Pade glava i kako se svali u zelenu travu, plane iž nje plamen.

„Što učini, brate Šahbasu, ako boga znadeš?“ veli Rahman, „eto otac mi hata šalje da se upoznamo, a ti mu glavu odsiče.“

„Šućur alah!“ kaže Šahbas, „kako sam uradio,

— dobro sam uradio, — a drugi put uradi ti bolje, brate Rahmane."

Spremiše svoje konje i koliju, digoše šatore i da će poći, al eto ti brza tatara, u ruci mu šiša od almara, — ma kakova, da biju okom izpio! I Rahmanu ne moglo srce odoliti, van potegne rukom da će uzeti šišu, kad li to Šahbas opazi, mahne sabljom i odsiče tataru ruku. Pade šiša u zelenu travu, a kako je pala skoči iž nje plamen.

„Što učini, brate Šahbasu, ako koga znadeš," veli Rahman, „eto otac mi posla šerbe da se upoznamo, a ti mi ga u travu prosu!"

Šućur alah!" kaže Šahbas, — „kako sam uradio, u dobar sam uradio, — a drugi put, brate Rahmane uradi ti bolje, — kako budeš umio!"

Spreme se oni i podju. Idu, idu, i bome dodju o akšamu trećega dana sretno u Carigrad. Odvedu ih u carske odaje, na konak.

Smisti se Rahman u jednu odaju sa svojom hanumom i upita Šahbasa: „Kamo ćeš ti i u koje odaje, brate Šahbasu?"

„Evo pregradit ćemo ovu odaju, brate Rahmane," — veli Šahbas, — „u manju polovicu ćeš ti i tvoja hanuma leći a u veću ja!"

Šahbas reče, — a Rahman ne poreče i legoše spavati.

Rahman sa hanumom brzo zasnio, a Šahbas donio mangalu, pa peče kahvu, po malo ju srče, i

pije tutun. Ne postajalo dugo, al vidi kako se rade na svojoj niti spušća sa poda. Spustiv se dolje, pruža se, pruža i prometne zmija; tako potraja za čas, pa se opet razteže, deblja i raste i — eto zmaja; — sad je došo Šahbasu vakat, i trže sabljetinu, mahne i odsiče zmaju glavu, pa ga uzme i kroz pendžer baci u more, te legne da spava. Sutradan ustanu Šahbas, Rahman i hanuma mu, pa poželješe caru poći, viditi ga i pozdraviti se š njim. Zovu sluge, — al sluge kažu, da je noćas nestalo cara, da mu se zameo i trag i glas. Niko nije znao što se š njime dogodilo, — niko do samoga Šahbasa.

Saznade carstvo, da se tu desi carev sin, pa bome kad ne bi druge, učiniše njega cara. Tako je carevo, a Šahbasa držo i pazio ko i rodjenog brata.

Jednog dana reći će mu Šahbas: „Čuj brate Rahmane, ti meneka miluješ i voliš, a ne znaš me! — Jeli, mi se sastasmo ko jabandžije u tujem carstvu, i živismo do današnjega dana ko braća?"

„Evete," reče Rahman, — „ja te poznam, i kako te poznam, dobro te poznam ko brata i nikako drugačije; ma bio ti odakle bio — moj si brat, ako nas i nije jedna majka rodila i istim mlikom dojila."

„Bukadar vakta smo već skupa, pa valja da si jednoč i kažemo što si moramo prije al kašnje

kazati. Kad smo ono noćevali pod istim čadorom, na tri konaka pred Carigradom, a ti i tvoja hanuma zasnili bili, izmami me srce vanka iz čadora Kako je tihi vitrić pirio, doletiše četiri vile na drvo i sidoše više mene.

Veli prva vila: „Jadna junaka, carevića Rahmana, veseli se da k ocu ide, a otac mu šalje hata — kad uzjaši nanj — umrti će.“ — Na to će druga: „Jadna junaka, carevića Rahmana, veseli se da će oca viditi, a otac mu šalje po tataru šišu od almara, kad je okusi umrti će!“ Na to će treća: „Jadna junaka, carevića Rahmana, veseli se, da će k ocu doći, a ne tegne li na hatu umrti, il iz siše smrt popiti, pa udje zdrav u dvorove, — stvorit će mu se babo u radu, pa će se na tankoj niti dolje spustiti, pretvoriti se u zmiju, a onda u zmaja i progutati ga.“

Tuj prestane Šahbas. Rahman se zamislio i podnimio. „A što će reći četvrta?“ pita Rahman. Šahbas ne odgovara. „Ču li brate Šahbasu,“ pita opet Rahman, „što će reći četvrta?“ — Šahbas opet ne progovara. — Začudi se Rahman što mu brat ne odgovara, pa ga primi za ruku, — al ruka hladna, ledna, — sad ga pogleda, a Šahbas se okamenio, — taman kamen, te kamen — samo ko od njega iztesan brat Šahbas.

Sad ga ogrli Rahman, pa udari u jeku i plač ko malo dite: „Alaj brate Šahbasu, reče li to četvrta vila?!“

Ne pušća Rahman nikoga u tu odaju, van se po cili dan s kamenom razgovara, ljubi ga i plače; neda ni muhi nanj sisti, van uzeo lepezu pa ga od muha brani. Kad bi otišo po poslu il u lov, morala je hanuma kraj kamena siditi i lepezom muhe ćerati.

Tako trajalo odugo vremena i hanuma dobila sina. Opet ode jednoga dana Rahman u lov, a hanuma sidi kraj kamena i ćera muhe. Dodje robinjica i veli da dite plače, neka mu sisu dade. Otidje hanuma k ditetu, pa kako se je nagnula nad dite, zasni i čuje glas: „Zakolji si sina, uhvati krv u čašu pa polji Šahbasov kamen i on će oživiti.“ Ona uzme ćakiju, zakolje sina, uhvati krv u čašu i polije Šahbasov kamen, Šahbas ustade i ode, — a ona se probudi. Kako se probudi, pogleda dite, — a sinčić živ i zdrav maše nožicama i ručicama i smieši se materi. Još tako polu snena poleti k pendžeru, a pod pendžerom šeće Šahbas.

O tom nezno još Rahman ništa. Vrne se s lova, i ne pita za nikoga i za ništa, van ide u odaju k Šahbasu, — al kad on tamo, Šahbasa neima. Sad udari Rahman u pomaganju i viku: „Alaj hanumo, što pusti, da nam Šahbasa odnesoše?“ I neda hanumi ni do riči doći, van onako ko bisan trže sablju, pa da će ju posići, kad li eto Šahbasa iza njega, primi ga za ruku i sablju te reče: „Evo me brate Rahmane opet živa, pred tobom;

ne sici hanumu, ona je u snu pokazala da je pravi prijatelj vridniji od vlastitoga diteta i to alahu omililo i opet sam oživio."

Rahmanu stala svaka rič u grlu, a suze mu potekoše niz lica. Razšiliše ruke, zagrliše se i dugo i dugo se ne mogli iz zagrljaja iztrgnuti.

Rahmanovu veselju nebi ni kraja ni konca. I opet su živili ko ikad braća u ljubavi živiti mogu.

Jednoga će dana Šahbas Rahmanu: „Rahmane brate, evo koliko smo vakta skupa, pa ti još nikad ne rekoh ko sam i eda li mi valja polaziti i od tebe se rastajati."

„Šahbasu brate, veli mu Rahman, — od kad se poznamo, ja te ne poznam i ne držim za drugo, van za brata, — makar nas i nije ista majka rodila i istim mlikom dojila. Kako ti kažeš, ja u dvoru ja u carstvu mom, neka tako bude; — sve što je moje i tvoje je; — pa zašto da se rastajemo? Meni bez tebe nit će veselja, nit sreće biti; jer sve što imam, dobio sam po tebi."

Šahbasu navriše suze na oči, ulovi Rahmana za ruku i reče mu: Rahmane, čestiti brate i jednog svita glavo! menika je došo vakat i ja moram odlaziti: evo ti tri vlasa s moje glave, — kad me uztrebaš, da ti budem od pomoći, a ti uzmi vlas, prinesi ga k vatri — i ja ću ti doći i pomoći ti."

Šahbas iztrgne tri vlasa s glave i dade ih Rahmanu.

„Šta će mi i vlasi brate Šahbasu,“ veli Rahman „kad tebe ne imam; težko mi je, da mi budeš samo u nevolji druže, već mi budi i u veselju brat ko si i dosad bio.“

„Rahmane brate, reče mu opet Šahbas, zašto si cipaš srce i otežčavaš nam rastanak? I ja sam jednog svita glava i mene čeka moj narod, a ja moram k njemu; bukadar vakta me nebi u svom carstvu; odkad si ribjeg cara sa mursahibijom ulovio i samilostna ga srca pustio, on ti je obećo da će ti od pomoći biti, — pa odkad si prijatelja i jerana Šahbasa našo, — nije bilo ribjega cara u njegovu carstvu, — a sada te ti je u svem od pomoći bio i rič svoju održo, pušti ga natrag u njegovo carstvo.“

Sad i Rahmanu puče pred očima i vidi, da mu se valja rastati. Rastajali su se puna tri dana. Kad bilo o akšamu trećega dana, a Rahman se još ne mogo rastati sa Šahbasom, — poviče mu Šahbas: „Sbogom brate Rahmane, — kad ti budem od potrebe imaš tri vlasa, pa me dozovni!“ To rekav skoči kroz pendžer u more. Poleti Rahman k pendžeru i netom vidi ribu sa zlatnom krunom a žutim i crnim prugama gdje izpod pendžera odpliva.

Popis redje poznatih rieči.

A.

Abanija, turban, čalma.
Aferim, živio!
Aga, spahija, posjednik.
Ahmedija, v. abanija.
Ajer, zrak.
Akšam, zapad sunca, turskih 12 sati. A. učiti, zvati na večernju molitvu, ili istu obavljati.
Alaj, pukovnija.
Alat, crven konj; alatast, crven
Albaber, vrst cvieća; nisam mu mogao hrvatsko ime naći, jer ne bi prilike, da mi ga pokažu. Rekoše mi: lista je ko vrba, a cvate crveno, malo mavi.
Almaz, dragi kamen.
Aman, milost; često kano pripjev: aman jaraman. „Kad pravom Turčinu najveći dušmanin, ma ubio mu oca, mater, brata i sestru, zaviče „aman!" to ga mora pomilovati i mora ga ko brata sebi svrnuti." Tako mi reče u Travniku zaptija Meho Supur.
Aršin, mjera duljine.
Aspe, isap (Ausschlag).
Aspur, trava, kojom se crveno boji.
Aščija, kuvar jela.
Aščinica, gostiona, u kojoj se jela kuvaju i prodaju; kuvarica.
Ašlame, trešnje.
Avat, havat, soba, odaja.
Avdest, čišćenje; umivanje bud vodom, bud zemljom, gdje vode neima. Pravovjernik mora čist klanjati. Avdest se uzima ovako: Ruke se operu do pregiba, usta se tri puta vodom izperu, tri puta se voda u nos potegne i izpusti, tri puta se umije, pokvasiv čelo, tri puta se ruke i lakti operu, onda se opere bar četvrt glave, opet se operu ruke, kažiprstima se u uši, a palcem iza ušiju smoči. Uzme se vode, pokvasi se vrat od straga naprvo, a zatim noge do članaka i članci. Sad je avdest uzet. Pa tako pet puta na dan. Kad obuče iza avdesta mestve t. j. kožnate cipele, pa hoće opet klanjati, ne treba ih

skidati i opet noge prati, no samo prevuče mokrim prstima lieve ruke lieve, a desnima desne mestve; ino pranje obavlja, kao što je gore rečeno.

B.

Babo, otac.
Badja, jama na krovu, kroz koju dim izlazi.
Bajage, tobože.
Bašaluk, vojvodstvo.
Bećar, neženja.
Beganisati, odobriti koga ili što, zadovoljan s kim ili čim biti.
Belenzuke, narukvice.
Beli, bome, baš.
Benum, moj.
Berber, brijač.
Bešika, zibka.
Bešluk, šest groša = 48 nvč.
Biba, tuka, pura.
Boj, stas, kat na kući.
Bojadžija, bojadisar.
Bojiti, bojadisati.
Bostan, vrt, u kom su dinje ili karpuze.
Bostandžija, vrtlar.
Budžak, kut.
Bukadar, sila, mnogo.
Bunište, smetlište.
Buruntija, pismo od podredjene oblasti, sr. ferman.

Č.

Čaršija, ulica, obično glavna, u kojoj su smješteni dućani.
Čerek, četvrt.
Čevrma, rubac.
Čifluk, imanje.
Čizmegjija, postolar.

Ć.

Ćaben, sa Ćabe, svečeva groba. Ć. surma, crna mast, vranilo, kojim prevlače obrvice i podvlače trepavice, e da budu pristale od oka.
Ćage, papir.
Ćakija, maleni nož u toku, nose ga obično otraga za pasom.
Ćasa, zdjela.
Ćehaja, gazdarica.
Ćelebija, dičan junak.
Ćevap, vrst jela. Ćevape prave od ovnujskog sasjeckanog mesa, koje se na komade po prst dugačke i debele svalja, te na pećmetu (Rost) nad žerom peče. Pošto je ćevap pečen, dodje u lonac raztopljenog ovnujskog loja, pospe se biberom i prodaje mušterijama. Jedu ga i za obrok i ko meze, da se sladje pije.
Ćibre, šibica, žigica.
Ćilibar, zarožak od jantara.
Ćilim, sag.
Ćirak, djetić.
Ćirnjak, ćirjak, ćirak, sviećnjak.
Ćitab, turski zakonik, u širem smislu svaka knjiga.
Ćivija, čavao.
Ćosli, smiešno.
Ćošak, ugao.

Ćumez, gusćinjak, gdje guske noćevaju
Ćumur, ugljen,
Ćurak, gunj, kabanica.
Ćurs, mjesto hodžino u džamiji.

D.

Daidža, ujak.
Dekik, čas, minuta.
Dembel, ljenčina.
Derviš, turski kaludjer.
Dilber, dragi.
Dimije, dimlije, široke hlače kod ženskih, sašivene na oblik vreće, samo što su do pet metara široke kad se razprostru, a tek u dolnjim uglovima su izrezane jame za noge. Oko pasa ih stegnu čvrstim učkurom. Bošnjakinje ih drže u svakom pogledu prikladnima ma i čuvateljicama svoga morala, te se čude lahkoumnosti, kojom naše gospoje svoje oprave nose. E da li baš imadu pravo, nije mi ovdje pretresati.
Direk, stup.
Div, orijaš.
Divanhana, divenhana, hodnik.
Djeveriti, drugovati.
Djul, cviet, dj bašća, cvjetnjak; djulsija, vodica mirisavka (parfum).
Djumbug, šala; djumbug džija. šaljivac.
Dunjali, svjetski.
Dunjaluk, sviet.
Duvak, velo, koprena.
Duvar, stiena.
Dvaestica, 20 para = 4 nvč.
Džamija, muhamedovska crkva, molionica.
Dželat, krvnik.
Dženaz, mrtvac, pogreb.
Džilit, oružje poput koplja, tek što nije zaoštren, dočim harba jest.

E.

Efendija, gospodin.
Esap, račun.
Espap, roba (Waare).
Evala, s bogom! Kažu, kad odlaze. U Krajini rabe e. mjesto fala n. pr. Svakom reci evala, osta glava ćelava. Nar. posl.

F.

Falake, klade, u koje noge metnu onom, koga kane „tabaniti“. Tko dobije mnogo po tabanima, dade si noge u djubre ukopati i kažu, da mu u kratko bô izvuče.
Ferman, pismo od cara, sr. buruntija.
Fildžan, malena šalica za crnu kavu.
Fukara, pl. od fakir, siromah, rabi se kano singular i plural.

G.

Galama, vika.
Gjerdak, gjerdek, ložnica u koju mladence svadjaju.
Gjergjef, sprava na koju se veze.

Gjiriš, obdulja (Tournier).
Greb, grob; greblje, groblje.
Groš, 40 para = 8 nvč.
Gurbet, sviet.

H.

Habab, drug.
Haber, glas, poruka.
Hadžija, hodočastnik, te je u Meki na svečevu grobu bio. H. pusti bradu i više je ne smije brijati, strogo drži crkvene obrede, okani se svakoga žestokoga pića i nosi bielu abaniju.
Halaliti, oprostiti.
Halat, alat, orudje.
Hamam, kupaonica.
Hamamdžija, posjednik kupelji.
Hanuma, gospoja, žena.
Haram, proklet.
Haps, aps, zatvor.
Harem, kuća za obitelj, žene i djecu.
Hodža, svećenik ujedno i učitelj.
Hator, za hator, za volju.
Haznadar, blagajnik.
Hećim, liečnik.
Hefta, ćedan.
Hendek, jama.
Hise, dio.
Hoš geldum, šefaik geldum, pozdrav, što bi naš Bošnjak kazao: Dobro došo, još bolje našo.

I.

Ibrik, vrč obično od kovi.
Inat, svadja.
Insan, čovjek.
Izmetač, sluga.

J.

Jabandžija, tudjinac.
Jacija, molitva 2 sata poslije akšama.
Jagluk, jaglak, rubac.
Jalija, livada.
Janjičari, najsilniji Sultanovi vojnici. Historija kaže, da su za Janjičare odgajali zarobljenu kršćansku djecu, koja tako poturčena, te nemajuć nikoga svoga, ne žaljahu za cara poginuti. Njihova moć poraste tako, da su careve skidali. Godine 1826. mjeseca lipnja bude ih 15.000 pogubljeno, te tako svi uništeni. Turci tvrde, da nije istina, da su izključivo kršćansku djecu uzimali u Janjičare, a tako kaže i pjesma: „Ferman dodje“ u ovoj zbirci.
Japija, gradja.
Jatak, vanjkuš, dušek.
Jauklija, draga, zaručnica
Ječati, jaukati.
Jeni-dunjali, novoga svieta.
Jeran, drug.
Jezi, bio; j. ćage, bieli papir.
Jorgan, pokrivač.

K.

Kabil, moguće.
Kabuliti, primiti.
Kačamak, pura, žganjci.
Kaduna, gospodarica, žena.
Kaharan, žalostan.

Kalem, trstika, kojom pišu, olovka, prenes. pisanje.
Kasaba, grad.
Katmer, klinčac, karamfil.
Kavad, starinska ženska haljina napried otvorena poput sadanjih anterija.
Kavga, svadja.
Kazan, kotao, obično rakijski.
Keljo, pljesnivac, šugavac.
Kolćehaja, zapovjedn. straže.
Kovrgjik, crvên od boli, možebit i skrlet.
Kujundžibaša, glavni majstor u zlatarstvu.
Kujundžija, zlatar.
Kusur, sitniš, što se izvrati.
Krpedžija, postolar što samo krpa (Flickschuster).

L.

Lepe, izvolite?
Litra, (mjera) četvrt oke.

M.

Mahala, dio grada.
Mahbendžija, doglavnik.
Mangala, bud zemljena, bud kovna zdjela na staljku za žeru. Mangalom griju siromašniji sobe, a bogatiji peku na njoj kavu
Mariaš, 10 para = 2 nvč.
Mavi, modar.
Medresa, škola, po prilici odgovarajuća našoj gimnaziji.
Megara, pećina.
Mehana, krčma.
Meitef, početna škola. U njoj se počimlje sa elif-sufarom, uče se glavne molitve, koje se pri klanjanju rabe. — Kad uzmemo na um ogromne potežkoće, koje učeniku zadaje turski jezik, pa k tomu, da hodže ne umiju naučati te nemaju ni pojma o pedagogiji, ne trebamo se čuditi, što kukava djeca više u u falakam nego na mjestu svom sjede, te dnevice svoje porcije po tabanima beru. — Ali zato mnogi roditelji i haju i ne haju. Tako mi reče zaptija Meho Supur, da mnogi roditelji kad dovedu diete u meitef vele hodži: „Tvoje meso, moje kosti,“ t. j. bij ga, ma mu meso odtrgao, a kosti same kući došle
Melćet, v. munara.
Merhaba, zdravo! Nadošlica, kad već sjede, dignut će ruku k čelu i reći „merhaba!“ a pozdravljeni će opet njemu odzdravit sa „merhaba“. Običaj je, da stariji mladjega prije pozdravi.
Mermer, mramor
Mezar, grob.
Mujezin, pjevač ili predmolioc, koji pet puta na dan a u petak šest puta sa munare „uči“. On nije svećenik; često puta obavljaju njegov posao dječaci iz meitefa i ini momci.
Mukaet, „ni biele ni crne“.
Munara, toranj na džamiji sa šest prozora, na vrhu

pod krovićem, sa kojih mujezin uči.
Murafa, pra, parnica.
Mursahibija, pečatnik, carski doglavnik.
Musafir, gost.
Mušterija, kupac.

N.

Nena, baka.
Nizani, stojeći pješaci; infanterija.

O.

Oka, 4 turske ili podruga naša litra
Oklagija, valjar.
Ozohuriti, pod.ći se na koga (u neprijateljskom smislu).

P.

Para, najmanji novac; pet para ima 1 novčić; u obće novac. — Biele p. srebrn novac.
Patišah, sultan.
Peigamber, prorok Velika je kletva, kad se tko zakune: „Peigambera mi!“ — Isukrsta zovu u nekojim stranama „Izai Peigamber“ a sjećam se, da sam još djetetom čuo pokojnoga Jusuf bega Kulenovića u Kulen-Vakufu, pripoviedati o Izai Peigamberu, te materi mu Meiri. Koli žalim, da mi je to pričanje izpalo iz glave!
Peškeš, dar.
Pirinč, riža.
Pita, tiestenica.
Prejahati se, jahanjem se nažuljiti (sich aufreiten).

R.

Rade, pauk.
Rahat, mirno, lagodno.
Ranfli, valjda izkvareno od rakli, fin; r. safun, fini sapun. Netko mi reče, da su sa takovim bielim r.-s. „stari“ konje kupali.
Redifa, pričuva, rezerva.
Rezačije, grozdjić (Rosinen).
Roždija, srednja škola, poput nižih razreda naše gimnazije.

S.

Sabah, zora, jutarnjica molitva. — Sabaile hairula, dobro jutro!
Sadefli, šaren, našaran.
Sahan, jelo.
Sahibija, gospodar.
Samum, krušac, nešto crnji od simita, a teka nakiselasta.
Selam, pozdrav. S. aleičum, selamaleć, zdravo si!
Seraj, dvor, carski dvor
Sevdah, ljubav; sevdisati, ljubiti.
Sikter, napolje! odlazi! sikterisati, ćerati koga.
Simit, bio krušac od šenična mliva, podmiešen graškovim kvascem, teka nasladka.
Skemlija, stolac na koji meću siniju, kad sofru namieščaju.
Smrlaisati, pribaviti.

Sofra, prigotovljen sto. U Bosni ne ima stolova poput naših, no samo skemlija, pa opet na poseb sinija. Kad će ručati, valja „sofru namistiti,“ i to ovako: smjeste skemliju na opredieljeno mjesto, pa na nju siniju a na siniju nose sahane. Družina zasjede oko sofre podvitih nogu, a dugačak ubrus leži naokolo svakomu u krilu, da si unj prste briše. Meso se jede prstima, a čorba drvenim žlicama.
Soha, batina, toljaga.
Srća, staklo; srćali, staklen.
Srma, srebro, srmali, srebrn
Sultanija, sultanova kći.
Surma, vranilo, crna mast.

Š.

Šargija, tambura.
Šeher, grad.
Šehislam, Šeik-ul-islam, vrhovni svećenik.
Šerbe, šerbet, medovina.
Šerić, suučenik.
Šićare, javno Oko Ogulina zovu „šićari“ momke koji idu noću k djevojkam šićariti, t. j. na uglede.
Šilte, mali dušek, što meću kraj sećije
Šiša, staklenka, boca.
Šućur-alah, fala bogu.

T.

Tabiriti, gatati.
Tahta, daska.
Taman, upravo, baš.
Tatar, glasnik, poslanik.
Tebdil, po tebdilu ići, uhadjati, putovati incognito.
Telal, glasnik. T. vrši službu, kod nas u mnogih mjestih još postojećega gradskoga bubnjara ili trubentaša, a počimlje svoje oglase sa: „Čujte i počujte!“
Telisem, basma.
Testija, vrč, uzka grlca
Tutun, duhan.

U.

Učkur, svitnjak.
Ugaračiti se, ogariti se
Uvarisati, pogoditi.
Uzengjije, uzde.

V.

Vakat, vrieme.
Valah, boga mi!
Vilajet, sviet, strana, okolica.
Vižlin, groš i marijaš, 12 nč.

Z.

Zahira, poputbina.
Zambak, cviet; rekoše mi: „cvate bielo, a ima žute praške.“
Zaptija, stražar i utjerač poreza.
Zarovi, zastori
Zeman, vrieme, viek.
Zengjija, bogataš; zengjiluk, bogatstvo.
Zijan, šteta, kvar.
Zindan, tamnica.
Zulum, napast, nasilje.